

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Προπληρωτέα εις Αθήνας
τῷ ἐκδότῃ.

Διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλλά-
δος συνδρομητὰς δρ. 10,
διὰ τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς » 12.

Ἐκδίδεται τρίς τοῦ
μηνός.

ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντές εἰσι σπουδαῖοι.
(ΑΡΙΣΤΗΠΗΟΣ.)
Ἐάν τις φιλομαθῆς, ἔση και πολυμαθῆς.
(ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.)

Παρά τοῖς Κ. Κ. Διδασκά-
λοις και τοῖς ἐπιστάταις τῶν
Γυμνασίων εν τῇ ἡμε-
δατῇ.

Ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ πο-
ρὰ τοῖς Κ. Κ. Ἑλληνικῶς
Προξένοις και τοῖς ἰδιαι-
τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ Ἐκδό-
του.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἀυγούστου 1869.

Ἡ Πρυτανεία τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου

Διακηρύττει.

Διὰ λόγους, οἵτινες ἐκρίθησαν συντελεστικοὶ εἰς ἀ-
σφαλεστέραν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ ἐπίτευξιν, ὁ
κατὰ τὴν 1 Μαρτίου 1868 γενόμενος διαγωνισμὸς
πρὸς ἐκλογὴν ὑποτρόφου σταλησομένου δημοσίᾳ δα-
πάνῃ εἰς Εὐρώπην, πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἀρχαιολογίας,
θέλει ἐπαναληφθῆ τῇ 31 Ὀκτωβρίου μηνός ἐνεστῶ-
τος ἔτους ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις και ταῖς αὐταῖς διατά-
ξεσι, ταῖς διαλαμβανόμεναις ἐν τῷ κανονισμῷ τῆς 19
Ἰουλίου 1868, τῷ δημοσιευθέντι διὰ τοῦ τῆς 1 Ἀυγού-
στου 1868 ὑπ' ἀριθ. 674 φύλλου τῆς ἐφ. τῶν Φιλο-
μαθῶν, και παρατιθεμένῳ κατωτέρω.

Ὅσοι λοιπὸν ἐκ τῶν διδασκῶν προαιροῦνται νὰ
μετάσχῳσι τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου, ὀφείλουσι νὰ πα-
ρασκευασθῶσι δεόντως και νὰ πέμψωσι ἀνυπερέτως
τάς αἰτήσεις των εἰς τὴν Πρυτανείαν μέχρι τῆς εικο-
στής τοῦ ἐπερχομένου Ὀκτωβρίου μηνός, διότι μετὰ
τὴν προθεσμίαν ταύτην οὐδεμίαν αἴτησις εἶναι δεκτή.

Οἱ ἤδη γενόμενοι δεκτοὶ εἰς τὸν διαγωνισμὸν εἰσὶν
ὁμοίως δεκτοὶ και εἰς τὴν μέλλουσαν ἐπανάληψιν αὐτοῦ
ἀνευ τινός ἀντιβῆσεως ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν των, ἀν-
μόνον ἐπαναλάβωσι και αὐτοὶ ἐντὸς τῆς ὠρισμένης
προθεσμίας τὴν αἴτησίν των.

Ὁ κατωτέρω ἀναδημοσιευόμενος κανονισμὸς ἀφορᾷ
μόνον τὸν ὑπολειπόμενον διὰ τὴν σπουδὴν τῆς Ἀρχαι-
ολογίας ὑπότροφον, τοῦ ἐτέρου, διὰ τὴν Ὀρυκτολογίαν
και Γεωλογίαν, ἀποσταλέντος πρὸ μηνῶν εἰς Εὐρώπην.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Πρυτάνεως

Ὁ Ἀντιπρύτανης τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

(Τ. Σ.)

Θ. Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ.

ΟΡΟΙ τῆς ὑποτροφίας και κανονισμὸς τοῦ διαγωνισμοῦ
τῶν εἰς Εὐρώπην ἀποσταλησομένων διδασκῶν πρὸς
σπουδὴν τῆς Ἀρχαιολογίας και τῆς Ὀρυκτολογίας
και Γεωλογίας, δημοσιευθεὶς διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 686
φύλλου τῆς Ἀληθείας.

1) Ἀποστέλλονται εἰς Εὐρώπην δύο ἐκ τῶν διδασκῶ-
ρων τοῦ ἡμετέρου ἢ και ἄλλου Πανεπιστημίου, Ἑλλη-
νικῶν τὸ γένος, οἵτινες ἤθελον ἀριστεῦσαι ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ
κατασταθέντι δημοσίῳ διαγωνισμῷ, ἵνα σπουδάσωσι ὁ
μὲν Ἀρχαιολογίαν, ἢ τοὶ ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Καλλι-
τεχνίας, ὁ δὲ Ὀρυκτολογίαν και Γεωλογίαν.

2) Ἡ εἰς τὴν ἀποστολὴν τούτων ἀπαιτούμενη δαπά-
νη χορηγεῖται ἐξ ἡμιστίας ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου και
τοῦ Ἰπουργείου τῆς Παιδείας.

3) Ὁ χρόνος τῆς ἐν Εὐρώπῃ σπουδῆς και διατριβῆς
τούτων ὀρίζεται εἰς τετραεσίαν, ἢ δὲ ἐκατέρῃ δοθησο-
μένη κατὰ μῆνα χρηματικῇ βοήθειᾳ εἰς δραχμὰς 250,
εἰς ἃς προστίθενται και τὰ ὀδοιπορικὰ ἐξοδα τῆς εἰς
Εὐρώπην μεταβίβασεως και ἐπανόδου εἰς Ἑλλάδα, ἢ τοὶ
δραχμαὶ χίλιοι εἰς ἑκάτερον.

4) Ἡ χρηματικὴ αὕτη βοήθεια ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἐξ
Ἑλλάδος ἀναχωρήσεως ἐκατέρου.

5) Ἡ τε Κυβέρνησις και τὸ Πανεπιστήμιον οὐδεμίαν
ἄλλην ὑποχρέωσιν ἀναλαμβάνουσι ἢ τὴν τῆς χρημα-
τικῆς βοήθειας χάριν των ἐν Εὐρώπῃ σπουδῶν τῶν βη-
θέντων διδασκῶν· τούναντίον οὗτοι μετὰ τὴν τακτι-
κὴν ἀποπεράτωσιν των σπουδῶν των ὀφείλουσιν, ἐπα-
νελθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ ὑπηρετήσωσι ὅπου ἢ
Κυβέρνησις διατάξῃ αὐτοῦς, ἐπὶ τόσον χρόνον, ἐφ' ὅσον
διατέλεσαν ὡς ὑπότροφοι ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν βίῳ ἐντὸς
τοῦ πολὺ ἐνός ἔτους δὲν δώσῃ αὐτοῖς ὑπηρεσίαν ἀνάλο-
γον τῶν σπουδῶν των και μισθὸν ἴσον τοῦλάχιστον τῆς
ᾧδε ὀριζομένης μηνιαίας αὐτῶν χρηματικῆς βοήθειας,
τότε οὗτοι μετὰ παρέλευσιν τοῦ ἔτους εἰσὶν ἐλεύθεροι

πάσης υποχρέωσης διά την εις αυτούς γενομένην δαπάνην, και δύνανται να ζητήσωσι πόρον ζωής, όπου αν θέλωσιν.

6) Έντός της τετραετίας της εν Ευρώπη σπουδής, οφείλει εκάτερος τῶν διδασκτῶν οὐ μόνον νά ἀκούη τούς δοκιμωτέρους καθηγητάς της ἐπιστήμης του, ἀλλά και νά φοιτᾷ πρὸς μελέτην εἰς τὰ μουσεῖα και τὰς συλλογὰς και τὰ λοιπὰ καθιδρύματα, ἀφ' ὧν δύναται νά ὠφεληθῆ ἐπιστημονικῶς· συγχρόνως δὲ νά ἐτοιμάζῃ και πραγματεῖαν, ἀναγομένην εἰς ἣν ἀνεδέχθη νά σπουδάσῃ ἐπιστήμην, και ἐκδώσῃ, ὅπως δεῖξῃ, κατὰ πόσον ὠφεληθῆ ἐκ της μελέτης της ἐπιστήμης.

7) Οφείλει εκάτερος νά πέμπῃ κατ' ἔτος εἰς τὴν Πρωτανεῖαν τοῦ Πανεπιστημίου ἀποδεικτικὰ τῶν καθηγητῶν, οὗς ἤκράσθη, και τῶν ἐφόρων τῶν μουσειῶν, εἰς ἃ ἐφοῖτα πρὸς μελέτην· τὰ δὲ ἀποδεικτικὰ ταῦτα ἢ Πρωτανεῖα θέλει διαβιβάζει εἰς τὸ ὑπουργεῖον της Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως μετὰ τῶν παρατηρήσεων αὐτης.

8) Ὁ μὴ ἐκτελέσας τούς ἄρτους τούτους στερεῖται της περαιτέρω χρηματικῆς βοήθειας, και οφείλει νά ἀποίστη μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν, ὅσα ἢ Κυβέρνησις ἢ τὸ Πανεπιστήμιον ἰδαπάνησεν εἰς αὐτὸν εἰς ἀμέσως, ἀν ἔχῃ, εἰτε ὑστερον, ὅταν ἀποκατασταθῇ. Ὡσαύτως οφείλει νά ἀποίστη και πᾶσαν τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην δαπάνην μετὰ τοῦ τόκου, ἀν ἐπανελθῶν δὲν θελήσῃ νά ὑπηρετήσῃ, ὅπου ἢ Κυβέρνησις διατάξῃ αὐτὸν κατὰ τὰ ἐν τῷ ἔργῳ ὀριζόμενα. Διὸ και πρὸ της εἰς Ευρώπην μεταβάσεως του ἕκαστος ὑπότροφος οφείλει νά καθυποβληθῇ διὰ συμβολαίου συνταχθησάμενου μετὰ τοῦ ὑπουργείου ἢ τοῦ Πανεπιστημίου και αὐτοῦ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας.

9) Ὁ διαγωνισμὸς πρὸς εὔρεσιν τῶν καταλληλοτέρων εἰς τὴν ἀποστολὴν ταύτην γενήσεται δημοσίᾳ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐνώπιον της φιλοσοφικῆς σχολῆς· τῇ 31 τοῦ προερχοῦς Ὀκτωβρίου.

10) Δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς τὸν διαγωνισμὸν τούτον οἱ ὑπερβάντες τὸ τριακαστὸν ἔτος της ἡλικίας.

11) Δέκα ἡμέρας τοῦλάχιστον πρὸ της ἐνάρξεως τοῦ διαγωνισμοῦ οφείλουσιν οἱ ὑποψήφιοι νά προσέλθωσιν εἰς τὸν ἑοσμήτορα της φιλοσοφικῆς σχολῆς και ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι ἔχουσι τὰ ἀνωτέρω ὀριζόμενα προσόντα.

12) Οἱ της ἐν ἀρχαιολογίᾳ ὑποτροφίας ὑποψήφιοι θέλουσιν ἐξετασθῆ ἐγγράφως μὲν εἰς τὴν ἑλληνικὴν και λατινικὴν γλῶσσαν, προφορικῶς δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν της ἀρχαίας καλλιτεχνίας, τὴν μυθολογίαν και τὸν πολιτικόν, ἰδιωτικόν και ὀρησκαυτικόν βίον τῶν Ἑλλήνων και Ῥωμαίων· οἱ δὲ της ἐν ὀρυκτολογίᾳ και γεωλογίᾳ ὑποτροφίας ὑποψήφιοι εἰς τὴν ζωολογίαν, βοτανικὴν, ὀρυκτολογίαν και γεωλογίαν, χημείαν, φυσικὴν και τὰ στοιχειώδη μαθηματικά.

13) Τὰ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀναγόμενα μαθήματα θέλουσιν ἐξετάσει οἱ καθηγηταὶ τοῦ φιλολογικοῦ, τὰ δὲ εἰς τὴν ὀρυκτολογίαν και γεωλογίαν οἱ τοῦ φυσικομαθηματικοῦ τμήματος της φιλοσοφικῆς σχολῆς. Εἰς δὲ τὴν ψηφοφορίαν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐξετάσεων λαμβάνουσι μέρος πάντες οἱ της σχολῆς ταύτης καθηγηταί.

14) Τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ διαγωνισμοῦ θέλουσι κανονίσει ἐν καιρῷ οἱ ἀρμόδιοι καθηγηταὶ τῶν ῥηθέντων τμημάτων.

15) Μετὰ τὴν ἀποπεράσειν τοῦ διαγωνισμοῦ οφείλουσιν οἱ ἐγκριθέντες νά ἐτοιμασθῶσιν ἐντός μηνός και ν' ἀπέλθωσιν εἰς Ευρώπην, ὃ μὲν της ἀρχαιολογίας ὑποψήφιος εἰς τὴν Γερμανίαν, ὃ δὲ της ὀρυκτολογίας και γεωλογίας ὅπου κριθῆ καταλληλοτέρων. Μετὰ δὲ τὸ πέρας της ὑποτροφίας τῶν οφείλει εκάτερος νά ἐπανεέλθῃ ἀμέσως εἰς Ἑλλάδα, ἐκτός ἀν ἢ Κυβέρνησις χορηγήσῃ αὐτοῖς ἀδειαν περαιτέρως διαμονῆς ἐν Ευρώπῃ χάριν ἐπιστημονικῶν λόγων, οὗς θέλει ἐκτιμᾷσει ἢ Κυβέρνησις ἀκούουσα της Συγκλήτου τὴν γνώμην.

Ἐδημοσιεύθη κατ' ἐγκρίσιν τοῦ ἐπι τῶν ἐκκλησιαστικῶν και της δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 19 Ἰουλίου 1868.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου
Θ. Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ.

Περὶ τοῦ Γαλλικοῦ μυθιστορηματοῦ και της ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἐν Ἑλλάδι ἦθη (1).

Ἀπὸ της πρώτης αὐτοῦ ἰδρύσεως τὸ ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον καθιέρωσεν ἔθιμον, καθ' ὃ πανηγυρίζεται ἢ τελετῇ της διανομῆς τῶν βραβείων και διὰ λόγου περιέχοντος νόον τι ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ, τῇ ἱστορίᾳ ἢ τῇ φιλολογίᾳ, ἢ τοῦλάχιστον ὑπόθεσιν νεωστὶ κατὰ τι ἐξηρευνημένην. Ἐκ δὲ τοῦ ἀξιεπαίνου τούτου ἔθιμου προέκυψαν πολλὰ και ἀξόλογοι μονογραφαί, ὧν τινες και μεταφρασθεῖσαι εἰς ευρωπαϊκὰς γλώσσας ἐπηρεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Ευρώπῃ σοφῶν.

Καίρω δὲ ὅτι προσεκληθῆν ἐγὼ ὑπὸ της διευθύνσεως κατὰ τὸ παρὸν ἔτος, ὅπως ποιήσωμαι τὸν λόγον ἐν γλώσσῃ προσφιλεῖ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἧς ἢ γνώσις οὐσιωδῶς ἐπὶ τὰ ἦθη αὐτης και τὸν πολιτισμὸν ἐπιδρα.

Ἐπιτρέψατέ μοι δὲ πρὸ πάντων νά ὁμολογήσω χάριν εἰς τὸν πεφωτισμένον ζῆλον της διευθύνσεως τοῦ

(1) Ὁ ἀνωτέρω λόγος ἀπηγγέλθη γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Ζαντακῆ Στιφανοπούλου, καθηγητοῦ της Γαλλικῆς ἐν τῷ ἐκπαιδευτήριῳ, τῷ διευθυνομένῳ ὑπὸ τοῦ Κ. Γ. Γ. Παππαδοπούλου, τὴν 22 Ἰουνίου 1869, τελομένης της διανομῆς τῶν βραβείων πρὸς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητάς.

ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον, ἧτις κατήρτισε οὐστῆμα ἑθνικῆς παιδεύσεως, ἧς βάσις εἶναι τὸ φιλογενὲς και ὀρησκαυτικὸν αἰσθημα. Τοῦτο δὲ τὸ οὐστῆμα, διὰ πολυετοῦς ἐμπειρίας τελειοποιηθὲν, παρήγαγεν ἤδη ἀγλαοὺς καρπούς· ὅθεν οἱ τοῦ ἐκπαιδευτήριου τούτου μαθηταὶ διακρίνονται και ἐν Ἀθήναις και ἐν ταῖς κυριωτάταις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐστίας διὰ θερμῆς φιλοπατρίας, δι' ἐδαιδεύσεως και διὰ συνετῆς τινος τάξεως ἐν τοῖς βιωτικῶς πράγμασιν.

Ἀλλὰ μετὰ λύπης λέγω, ὅτι ἔνεκα πολλὰκις κακοβουλίας, ἢ ἔνεκα λόγων, οὗς προτιμῶ νά μὴ φανερώσω, οἱ ἀγῶνες της διευθύνσεως δὲν ἐξετιμῆθησαν ἰκανῶς ὑπ' ἐκείνων μάλιστα, οἵτινες καθῆκον εἶχον νά ἐνδιαφῶνται εἰς τὸ εἶναι παντός ἐκπαιδευτήριου πράγματι τὴν κοινὴν πατρίδα ὠφελοῦντος.

Περὶ τοῦ γαλλικοῦ μυθιστορηματοῦ και της ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἐν Ἑλλάδι ἦθη.

Α'.

Τὸ ἠθιογραφικὸν μυθιστόρημα, λέγει ὁ K. Villemain, τὸ καλλιλογικὸν τοῦτο εἶδος τὸ οὕτως εἰπεῖν ἔλωσ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀγνώστον, εἶναι σχεδὸν ἢ ζωηροτάτη και πιστοτάτη τοῦ νεωτέρου ἡμῶν πολιτισμοῦ ἑκφρασίς· εἶναι ἢ ἰδιωτικὴ της κοινωνίας ἱστορία, ἐν ᾗ ἢ καθαυτὸ ἱστορία εἶναι εἰκὼν τῶν δημοσίων ἀνδρῶν και τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων. Ὅθεν πρέπει νά εἰπωμεν, ὅτι τὸ μυθιστόρημα, τὸ εὔγλωττον, τὸ περιπαθὲς, τὸ ἠθικόν, εἶναι κατὰ τινὰς σχέσεις, τὸ ἐπικὸν ποίημα τῶν νεωτέρων ἡθῶν. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει βεβαίως εἰς εὐάριθμὰ τινα και προνομισθῆ μυθιστορήματα, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀξία τοῦ ὀνόματος· ἐκείνου. Ὡς παρὰ τοῖς ποιητικῶς της ἀρχαιότητος λαοῖς, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄλωσ ἐμμούσῳ ἐκείνου βίου τοῦ ἐμπνεόντος αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ τερπνόν αὐτῶν κλίμα, τὰ περιωθέντα ἄγρια ἀοιδῶν τινῶν ἐκπλήττουσι τὴν φαντασίαν, οὕτως ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐν αἰθούσῃ βίῳ, ὅστις ἀντικατέστησε τὰ ἦθη της ἀγορᾶς και τοῦ φόρου, τινὰ τῶν δημιουργημάτων ἐκείνων τῶν σοφῶν, εὐφυῶν ἢ περιπαθῶν, τῶν ἐμφαινομένων ἐν τοῖς μυθιστορημασί, ἐπασχολοῦσι τὸν νοῦν και σχεδὸν παράγουσιν ἐντύπωσιν οἷαν τὰ δημοτικὰ τῶν πρώτων ἐκείνων χρόνων ἔσματα παρήγον ἐπὶ τὰς ἀφελεστεράς τῶν ἀρχαίων ἡθῶν ψυχὰς.

Δὲν θέλω διαλάβει ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀρχαίων μυθιστορημάτων, τῶν σήμερον οὐδῶλως ἀναγνωσκόμενων, ἅτινα δὲν ἐλήφθησαν ὡς γνώμων οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἱπποτικῶν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἠρωϊκῶν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων μυθιστορημάτων. Διότι οἱ ἀρχαῖοι, ὄλωσ εἰς τοὺς ἀγῶνας της ἀγορᾶς και τοῦ φόρου προσκείμενοι, ἠγνῶσιν και τὴν περὶ τὰς γυναῖκας θεραπείαν και τὴν κομφῆν ἐκείνην ἀδολοχίαν, ἧτις θραδύτερον ἐκκλίσει τὰς ἐν τῷ ῥαμβουλλετίῳ μεγάρῳ κομφευσμένας, και τὴν ἀμφιβο-

λίαν, και τὴν μελαγχολίαν και τὸ τρομερὸν ῥητον ἔπασαν ἀπόβαλον ἐλπίδα· ὅπερ δύναται νά χρησιμεύσῃ ὡς ἐπιγραφή εἰς πάντα τὰ μυθιστορήματα τοῦ εἶδους της Λαίλις, τοῦ Βερτέρου και τοῦ Ῥηνάτου.

Τὸ μυθιστόρημα ἐπήγαγε κυρίως ἐκ της ἱπποτείας, ἧτις ἐδημιούργησε τὴν περὶ τὰς γυναῖκας θεραπείαν, τὴν κατ' ἰδέαν ἐκείνην λατρείαν της γυναικός, τὸ αἰσθημα ἐκεῖνο της ἀφοσιώσεως ὑπὲρ τοῦ ἀσθενεστεροῦ φύλου, ὅπερ τὸ μυστικόν, ἀγνόν και ῥεμβῶδες πνεῦμα τῶν γερμανικῶν φυλῶν ἐνέπνευσεν εἰς τὰ ἦθη αὐτῶν ἐκείνων τῶν λαῶν, οὗς ὁ θρυπτικός της αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης δεσποτισμὸς εἶχε διαφθείρει.

Ἡ πρώτη ἀρα μυθιστορικὴ γραμματεία ἐνεπνεύσθη ἐκ τῶν ἱπποτικῶν ἀναμνήσεων· περιήλθε δὲ ἀχρις ἡμῶν χαρίσσεια, καλὴ και ἀκμαία διὰ της μυθικῆς ἐκείνης μορφῆς, ἐν ᾗ τὸ θαυμαστὸν τῶν ἀραβικῶν μύθων, τὸ μυστικόν και αἱ αὐστηραὶ τοῦ ἀρχικοῦ χριστιανισμοῦ ἀρεταί, και τὰ καλὰ ἐκεῖνα ψεύδη, τὰ ἀειποτε ἀληθῆ, της τῶν Ἑλλήνων μυθολογίας, αἱ φαιδραὶ ἐκεῖναι μαγεῖται τοῦ ἡμετέρου ἐν σπαργάνοις πολιτισμοῦ, πάντα ταῦτα θαυμασίως ἐγκαταμιγνύονται. Ἀγνοεῖται ἢ καταγωγὴ της ἱπποτείας και της κατ' αὐτὴν γραμματείας, ἧτις οὕτως εἰπεῖν ἐξιδέωσεν αὐτὴν· ἀλλ' εἰτε προήλθεν ἡμῖν ἀπὸ βορρᾶ, ἢ ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἢ νοτίων Ἀράβων, εἰτε, ὡς τινες διατείνονται, εἶναι αὐτὴ τῶν σταυροφορικῶν ἢ παραδόσις, οὐχ ἦττον ἢ ἐπὶ τὸ πνεῦμα· και τὰ ἦθη τῶν νεωτέρων ἡθῶν ἐπίδρασις αὐτης ἐγένετο μεγάλη και ἐπωφελής.

Τὰ ἱπποτικὰ μυθιστορήματα τὰ και αὐτῆς της ἱπποτείας ἐπιζήσαντα εἶναι καλὰ τινα και εὐάρεστα πλάσματα, δημιουργηθέντα ἐκ λειψάνων ἀληθείας. Μεγάλα τινὰ συμβάντα εἶχον ἰσχυρῶς ἐκπλήξῃ τὰ πνεύματα, ὅτε οἱ μεσημβρινοὶ λαοὶ ἤρχοντο δημιουργοῦντες τὰ ἑθνικὰ αὐτῶν ἰδιώματα και εἶχον σχεδὸν ἐξολέψῃ ἀπὸ της μνήμης αὐτῶν τὰς τρομεράς τοῦ Ἀττίλα ἀναμνήσεις. Κατὰ τὴν ἐμφάνσιν τοῦ Μωάμεθ, οἱ ἀνδρείοι και ἱπποτικοὶ αὐτοῦ ὀκαδοὶ, οἱ Ἀραβες, οὗς οὐδῶλως πρέπει νά συγχέωμεν μετὰ τῶν μουσουλμάνων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ταταρομογγολικὴν ὁμοφυλίαν, και ἐπελθόντων ὅπως καταστρέψωσι τὴν χριστιανικὴν Ἀνατολήν, οἱ Ἀραβες, λέγω, ἐφαινοντο ὅτι ἤθελον νά πραγματώσωσι τῶν δημοτικῶν αὐτῶν μύθων τὰ θαύματα. Διότι αἱ ταχταὶ αὐτῶν κατακτήσεις ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ, πρὸς μεσημβρίαν της Ευρώπης, ὃ περιττότεχνος αὐτῶν πολιτισμὸς, ὡς πρὸς τὸν τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡθῶν, ἢ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν γιγαντώδης αὐτῶν μονομαχία, ἧτις μόνον ἐν Πικταβίῳ ἐπέστησε τὴν θριαμβευτικὴν αὐτῶν πορείαν· και μετὰ τινὰ ἔτη ὃ μέγας Κάρολος, οὗ ἢ ἀσλὴ ἀνεκάλει τὴν μεγαλειότητα της τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατορῶν, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἡθῶν τῶν τραχέων ἔτι εἰ και χαριέντων τῶν Φράγκων, ὃ μέγας

Κάρολος όστις ήτιον ή Ιπποτιεία, ώς μετά δέκα αιώνας ό Ναπολέων ήτιον ή επανάστασις, έριππος, περιστεχι- σμένος υπό ήρώων, ών ή άνδρεία και ή δύναμις έπραγ- ματοποιούν τά θαυμασιώτατα της φαντασίας δημιουρ- γήματα, ταύτα πάντα έμελλον να εκπλήξωσιν ώς εικόσ- τά πνεύματα, να διεγειρωσι τά εν ταίς καρδίαις των συγχρόνων μυθιστορικά αισθήματα, και να κληροδοτή- σωσιν εις τους έπιγενομένους διαρκή τινα εντύπωσιν, κεκοσμημένην μετά πάντων των πλασμάτων της έπο- ποιίας και των θεληγήτρων του ειδυλλίου.

Έκ της άτύχους έκστρατείας του μεγάλου Καρόλου κατά των εν Ισπανία Αράβων άρχεται τό πρώτον Ιπ- ποτικόν μυθιστόρημα, αποδιδόμενον εις τόν άρχιεπί- σκοπον Τουρβινόν. Είηαι δε τούτο αληθής έποποιία τις άλλή, βίβλος και χριστιανική. Έν ώ τώ Έλ- ληνικόν έπος αυγχείει την πανουργίαν μετά της δε- ζιότητος, τό φραγκικόν άγνοεί και την φυγήν και τόν δόλον. Ο Ρολάνδος, έγκυριαλελειμένος από των οι- κείων, επικάλειται τόν Θεόν αίτου και σαλπίζει διά του φοβερού εκείνου κέρατος του έμπνεόντος τρόμου εις την ψυχήν των Σαρακηνών, όπερ ό μέγας Κάρολος ακούει εξ άποστάσεως πολλών λευγών, άλλά προδό- ται κωλύουσιν αυτόν του να σπεύση εις βοήθειαν του άνεπιού του άγνοούντος τό φεύγειν πρό των πολερμίων. Απελπίας περί συνδρομής ό ήρωσ προβάλλει έρωτι- κώς Δουράνδαν την καλήν και βαρείαν αυτού σπάθην, και βουλόμενος να σώση αυτήν του άίσχους του να πέση εις χείρας των άπίστων, πλήττει πολλάκις τό ό- ρος διά να θραύση αυτήν άλλ' ή ρομφαία αυτού έστο- μωμένη άκαταμαχητός ως ή ψυχή εκείνη, άνθίσταται τριμματα βράχων αποσπώνται του όρους, ό δε Ρολάν- δος άφίει επί του γρανίτου τό ίγνος των βρημάτων του. Τό έίφος όμως ρήγγυται, ό Ιππότης σαλπίζει πάλιν διά του κέρατος, και τέλος αί φλέβες αυτού διαρρή- γνυνται εν τώ σιδηρώ αυτού στήθει πίπτει δε άλλ' ουχι καταβαλλόμενος υπό των έχθρών του Θεού αυτού.

Μετά ένα αιώνα τό Ιπποτικόν μυθιστόρημα ευρύνε- ται, όθεν δεν περιορίζεται του λοιπού εις μόνους τους συγχρόνους ήρωας άλλ' εύλκείς τι όνομα έλληνικόν, επιπλέον εν τή φαντασία των βαρβάρων λαών, γίνεται υπόθεσις μεγάλου τινός και καλού έπους, οίον μόνος ό νοός και ή άμάθεια των Φράγκων των ήδη εις Γάλλους μεταβαλλομένων, ήδύναντο να συλλάβωσι τούτο δε τό έπος είναι τό περί Αλεξάνδρου μυθιστόρημα.

Ο Καλλισθένης, συγγραφεύς κατά τόν ένένδεκατον αιώ- να μετά Χριστόν άκμάσας, έχρησίμευσεν εις τους Φράγ- κους άοιδούς ως πηγή των μύθων τούτων των άφελών άμα και εύφυών, οδς συνέταξαν περί την μνήμην του Αλεξάνδρου τά δε του Καλλισθένους είναι έλευθέρα- ρις μεταφρασις των παραδόσεων, ως ή φήμη του μεγά- λου Σκενδέρ παρήγαγε παρά τοίς Πέρσαις, οίτινες κατ'

έθνικήν κενοδοξίαν ήθέλησαν να σφετερισθώσι τόν καταλύσαντα τό κράτος αυτών ήρωα. Αλλά μήπως ή ιστορία του Αλεξάνδρου, και άπηλλαγμένη των θαυμά- των, της παραδόσεως και της ποιήσεως, δεν παρυσά την πρώτην και εκπληκτικωτάτην εικόνα του μεγαλοπρεπε- στάτου πλάνητος Ιππότου, ούτινος οι άνθρωποι έτήρη- σαν την μνήμην; Νέος, έλευθέριος και άνδρετος πολυμει- ως παλαδίνος, σέβεται και καθ'σά σεβαστάς τάς γυ- ναίκας των ήτιημένων, πυρπολεί την Περσέπολιν χά- ριν γυναικός πάντα δε τά κατ' αυτόν και αυτή ή κραι- πάλη έχουσι τι εκπληκτικόν. Ανδρείος όμως στρατιώ- της και μέγας στρατηγός δίδει εις τους άξιωματικούς, εις τους συστρατιώτας του τά λάφυρα του κόσμου, δι- δρομαίως υποτάσει.

Τό γιγάντιον λοιπόν τούτο έπος, καταλαμβάνον τά πνεύματα, καθιστά τόν Μακεδόνα ήρωα γνώμονα Ιππό- του, Ιππότην τέλειον, άμεμπτον και εις ουδερίαν υπο- κείμενον των ανθρωπίνων αδυναμιών. Η ιστορία με- τριώς παραβιάζεται μέχρι της εις την Ινδικήν εισόδου του Αλεξάνδρου άλλ' άμα του ήρωος εισελάσαντος αι- τόσε, άμέσως καταφαίνεται τό θαυμαστόν και άφελές των άραβικών μύθων, οίτινες ειχον εκίσει την χώραν εκείνην εκ τεράτων και χιμαιρών, και πληρώσει αυτήν μυστηρίων και θαυμάτων. Ο δε Αλεξάνδρος, δι' ουτε οι άνθρωποι, ουτε τά στοιχεα δύνανται να κρατήσωσιν, όρμα επί άρματος υπό πτερωτών δρακόντων έλκο- μένου εις κατάκτησιν των ουρανίων χωρών, αποκα- λύπτει τά μυστήρια του ζοφερού άκεανού, δι' διέρχεται εν κρυσταλλίνω κώδων και επανέρχεται εις Βυβλώνα ένθα συνετελέσθη τό πεπρωμένον.

Ενδιέτρεφα εις τό Ιπποτικόν μυθιστόρημα μάλλον ή όσον άρμόζει εις τά στενά του λόγου τούτου δρια, διότι τό περί Αλεξάνδρου μυθιστόρημα είναι τό πρώτον γαλλικόν σύγγραμμα, όπερ άναντ βρήτως επέδρασεν επί τό πνεύμα, τά ήθη και αυτόν τόν πολιτισμόν των πρό του ίερού άγώνος Έλλήνων και διότι εκ της Γαλλίας ή πολέμιος άλαλαγή των ήμετέρων προγόν- των των υποταξάντων ποτέ όλόκληρόν τινα κόσμον εις τόν πολιτισμόν, κλονίσασα τά πνεύματα πάντων των ανατολικών εθνών, επανήλθεν ήμιν μετά δεκαπέντε αιώνας ως αυξηθείσα ήχώ άπωτάτη και θαυμασία.

Καίπερ μή αποδίδοντες μείζονα του δόντος επιφ- ροήν εις τό περί του Αλεξάνδρου μυθιστόρημα, όπερ κατέβλεψε τους ήμετέρους πατέρας μέχρι της έθνικής ήμών επαναστάσεως, δυνάμεθα να είπωμεν ότι ή επιφ- ροή εκείνη δεν ήτο άγονος προς την Ελλάδα, άλλ' εξ εναντίας ωφέλιμος, όσον ουδένος ανεξαιρέτως των νεω-τέρων μυθιστορημάτων, και ουδένος των ήρώων του Paul de Coek, ών ή χορεία ουδέποτε έπρεπε να παρα- σταθη πρό των οφθαλμών ένου νεού, ευθίκτου και φιλοκαίνου. Πολλάκις επαλλεν ή καρδιά των πατέρων

αναγινωσκόντων τό περί Αλεξάνδρου μυθιστόρημα, πολλάκις δε ό άγνωστος κλεπτικός βραβωδός ένεπνεύ- σθη υπό της υπερφυσικής των παλαδίων άνδρείας. διό- τι τοιοῦτοι παρεστάθησαν οι Έλληνες ήρωες υπό του Chateaudieu και του Αλ. Βερνέη. Πόσαι δε γενναία έρ- μαί, πόσα γενναία αισθήματα λανθάνοντα έως έτι εν τη φυγή των άτρομήτων εκείνων προδρόμων της ένου κής ήμών αναγενήσεως, ανεπτύχθησαν διά των ήρωικών έ- κείνων και θαυμασιών διηγημάτων! Η δε άκατέργαστος έτι εκείνη προς την γυναίκα στοργή, ήν ή γόνιμος δη- μοτική Μούσα διέσωσεν ήμιν, δεν είναι άρα άμυδρά τις άντανάκλασις της εξιδεομένης λατρείας των Ιπποτών προς τό άσθενέστερον των φύλων;

Αλλ' όποιος γενναίος όρμας, όποια αισθήματα φι- λοπατρίας, όποιον ήρωισμόν, όποιας έθνικής άρετάς, όποίου είδους έρωτας δύνανται να έμπνεύσωσιν εις την καθ' ήμους άνήνοχον και κακοπαθή γενεάν, την όνειρο- πολούς κοινήν τινα πατρίδα προς πάντα τά έσκορ- πιμένα μέλη του έλληνικού γένους, οι ψευδοπρομη- θεΐς εκείνοι, οι νεοθεωμένοι σατάν του νεωτέρου ήρωϊ- κού δράματος, οίτινες από ρυπαρών χειλέων Ιπποπτύ- ουσι τόν σερασμόν και την χλεύην, δι' ών ζητοῦσι να απομακρύνωσι πανάίσθημα ήρωϊκόν και ύψηλόν, ή οι μυροβόλοι και έψυμμυθιωμένοι εκείνοι ήρωες, οι ένώπι- ον ήμών παριστάμενοι ως τέλειοι γνώμονες κομφό- τητος, ή οι άκηδεΐς εκείνοι και άκόλαστοι, οι παρακε- χαραγμένοι Δονιωάνναι και Λοβελάκαι, οι μαινόγοντες την φαντασίαν και πληροῦντες την καρδίαν φρίκης και άκηδίας. Ω! αντί του να χαίρωμεν την ψυχήν, να σκοτιζώμεν τό πνεύμα, ν' άμβλύνωμεν την φαντασίαν, να ψυχραίνωμεν τά γενναία της καρδίας ήμών αισθή- ματα διά της άνιαράς επιδείξεως πάντων των εκτόπων και μυσερών εκείνων εικόνων, παθών τω πλαδαρών έ- κείνων εικόνων αίτινες παρίστανται ήμιν ως πρόδοος και ως νεωτερισμός, άπόδοτε ήμιν την φυλλάδα του Αλε- ξάνδρου, τόν Έρωτόκριτον, την φυλλάδα του Μπερτόλ- δου, του γαιδάρου, του Σπανού και πρό πάντων τά συνα- ξάρια και έν γενει τά άναγνώσματα των πατέρων ήμών.

Τό Ιπποτικόν μυθιστόρημα, όβ τινος κατεδείξαμεν την επί τό φρόνημα και τά ήθη της ήμετέρας πατρίδος έ- πωφελή επίδρασιν, άποτελεί όντως τό μεσαιωνικόν έ- πος. οι δε πλάνητες εκείνοι Ιπποται οι εκάστοτε εκαι- σιά τινα και θαυμάσια επιζητούντες, ους τοσοῦτον εύ- φυώς παρώδησεν ό Μιχαήλ Κερβάντης, ένέφαινον ή- ρωϊκόν τι μεγαλειον, εξαίρον την ψυχήν και μεταφέ- ρον αυτήν εις κατ' ιδεαν τινα κόσμον υπό τεράτων και χιμαιρών οικούμενον. Αλλά καθ' όσον ή ισχύς και ή βία υποχωροῦσιν εις τό δίκαιον εν τή μεσαιωνική Ι- στορία, οι ήρωες εκείνοι αποβάλλοντες τό θαυμαστόν του έαυτών χαρακτήρος, εκπίπτουσι τέλος ως ό δόν Κι- χώτος εις τό άλλοκοτον και τό άκρον γελοϊον. Τά

Ιπποτικά όμως μυθιστορήματα έπεσκότισαν την φαν- τασίαν και πολλούς δόν Κιχώτας παρήγαγον κατά την παρακμήν του μεσαιωνος. οίον τους ληστάρ του Σχιλλέρου, τόν Βέρτερ, τόν Ρηνάτον, την Λαϊλίαν, τόν Ιωσήφ Δελόρμην, τόν Όδερμαν, τόν Αδόλφον. Πάντα δε εκείνα της βυρονείου σχολής τά μυθιστο- ρήματα ανέπτυξαν πάθη έλεεινά, άνέδειξαν ληστάρ ήθολόγους, ή ένέπειραν τρόπον και μαρασμόν εις νεα- ράς καρδίας, θερμαινομένας υπό της γλυκείας έλπί-δος ή της πείσεως της νεότητος! Περιέρχος δε εί- ναι ό παραλληλισμός των δύο μυθιστορικών γραμ- ματολογιών, της μέν παραχθειςος εκ της κατά τόν μεσαιώνα πίστεως και του ήρωϊσμοῦ, της δε εκ της άμφιβολίας και της άπειπισίας, εκ του θεάματος των εν Εύρώπη παροφρομένων επαναστάσεων, και εκ του κρότου των συντριβομένων αρχαίων πίστεων και εις τόν κρατήρα των επαναστάσεων εκείνων έμπιπτου- σών. Πόσαι άφελεις νεάνιδες έπίστευσαν ότι είναι Α- τάλαι, Δελφίνας, Λαϊλίαι, Ινδιαναι, Βαλεντίνας. Α- δρικαναι Καρδοβίλλη, Μελίλδαι, ή αι άναλοι, νευρα- παθείς και αισθηματικά ήρωϊδες των άδοκίμων μυ- θιστορημάτων, οι δύναται τις να έλθώη ως πλαγγό- νας μάλλον ή ως γυναίκας. αίτινες της έρώσης έ- χουσι μόνον τό γελοϊον, της συζύγου μόνον τό όνομα, και της γυναικός μόνον τάς παραφοράς! Πόσαι νεα- νίαι ένόμισαν ότι απεκαλύφθη εν αυτοίς ό Ρηνάτος, ό ύψηλόνους εκείνος και άπελπις, ό εκπέμπων φρικώ- δη κραυγήν κατά της κοινωνικής δημιουργίας. εν ώ επίκειται αυτή πανολεθρία. ό Βέρτερ ό συνέχων την ψυχραβγαίαν γενεάς άμηχανού και επίζητούσης εν τώ τάφω άσυλον κατά των σαραττουσών την καρ- δίαν αυτής ήθικών θλίψεων, ή ό Ιωσήφ Δελόρμης, ή ό Όδερμάνος, ή ό Αδόλφος, οι βδελυσσόμενοι την ζωήν, οι μαραινόμενοι εν κόσμω στενοχώρη ως προς αυτός, όστις επιμόνως παραγνωρίζει τους μεγαλο- φους. τούτους δαίμονας συντριβόντας τάς πτέρυγας αυτών επί του κακού όργανισμοῦ της παρούσης κοι- νωνίας. ή οι όσεβεις, άκόλαστοι και άναιδεις εκείνοι, οι άνευ στοργής, άνευ πεποιθήσεων, άνευ αρχών επι- διώκοντες φανταστικόν τινα σκοπόν, σκιάν τινα γυναι- κός, μυθώη τινα ευδαιμονίαν, όνειροπολόντες τό ά- δύνατον, όρμώντες προς την άταξίαν, προς τό εγκλημα, ή αυτοκτονούντες, διότι υπέλαβον, ότι ή κοινωνία, ήν ήσαν κεκλημένοι να διαπλάσωσι, δεν έννόησεν αυτούς! Έκ του παραλληλισμοῦ δε εκείνου ήθελεν αποδειχθη, ότι αρχαι ούσιωδώς αντίθετοι παράγουσιν άποτελέσμα- τα σχεδόν ταυτοειδη και εις χρόνους λίαν άπ' άλλήλων άπέχοντας. διότι τό κατ' ιδεαν, τό εκτός της φύσεως και των πραγμάτων παράγει τόν δόν Κιχώτον, ή δε όλως άδιάξεστος πραγματικότης παράγει τόν Βέρτερ ή την αυτοκτονίαν, τόν Ρηνάτον ή την άπελπισίαν,

την Δαϊλίαν η τον μαρμασμόν της καρδιάς, και οτι δεινὴ ἐγένετο κατάχρησις της ἀρχῆς ταύτης, ἥτις οτι ἡ γραμματεία ἀντανάκλα μόνον τὴν ἠθικὴν, πολιτικὴν ἢ καὶ νικητικὴν κατάστασιν ἐποχῆς τινος.

Ἀνεγινώσκοντο ἐτι τὰ ἱστορικὰ μυθιστόρημα ἐπι τοῦ Κροβάντη, ὅτε ὁ ἀγαθὸς ἐφημέριος τοῦ Δόν Κιγώ του διενεόθη νὰ συμφορήσῃ αὐτὰ εἰς ἐπινίκιον πυρὰν ἐν τῇ ἀλλῇ τοῦ μεγάρου τοῦ Μαγχαίου ἤρωος. Ὅθεν δ' ἐξ Ἑλλάδος Ἄμαδις, ὁ Ἑσπλανδιανός, ὁ Λιζούαρτος, και πάντες οἱ ἤρωες οἱ μάλλον ἢ ἦττον κατ' ἐθέσαν καταγόμενοι ἐκ τῶν πλανήτων ἱπποτων, ἐβου- ἀθήσαν ὑπὸ τοῦ ἀσπλάγχου ἐκείνου ἐφημερίου. Ὡ, εἶθε ἄλλος τις ἐφημέριος νὰ ἐπαναλάμβανε τὴν πυρὰν ἐκείνην, συμφορῶν ἐν αὐτῇ πάντα τὰ δλέθρια ἐκεῖνα μυθιστορήματα, και τὰς δυστυχεῖς αὐτῶν ἐλληνοῖσι μεταφράσει, ἅτινα παρέχονται ὡς ψυχαγωγῆμα εἰς τὴν ταλαίπωρὸν ἡμῶν γενεάν, πάσχουσαν ἐκ ζήλου φιλογενεῖας, ἀσπλάγχως περιστελλομένου ὑπὸ της μικρολογίας και φιλαυτίας τῶν παρ' ἡμῖν πολιτευομένων και ὑπὸ τῶν κενῶν ἡμῶν βουλευτικῶν λογομαχιῶν ἢ ὅπως ἀπὸ της τέφρας τῶν ψυχοφθόρων ἐκείνων βιβλίων ἀναγεννηθῇ, ὡς φαινός και ἀκτινοβόλος φοι- νῆς ἐθνικῆς γραμματείας, τὸ ἐθνικὸν μυθιστόρημα, μέ- λλον νὰ ἐξιδέωσῃ τὴν λατρίαν της πατρίδος, τὸ πρὸς τὴν γυναῖκα σέβας, ν' ἀντικαταστήσῃ τοὺς ἤρωας τοῦ βορβόρου και τῶν κατέρχων, τοὺς ἀνάλους ἤρωας τῶν θαλάμων διὰ χαρακτήρων ἰσχυρῶν, διὰ συγγραφῶν ἐμπνευμένων ἐκ τῶν ἀγῶν και ἱερῶν τοῦ ἐλληνομοῦ παραδόσειον διὰ γενναίων και ἀνδρείων στρατιωτῶν ὀνειροπολούντων μόνον τὴν δόξαν, και δυναμένων νὰ προσβλέπωσι μετ' ἰσῆς ἀφοβίας και τὰς θλίψεις τοῦ βίου και τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου δι' ἡρώων, αἵ- τινες πιστεύουσιν οτι δύνανται νὰ ἦναι ἐράσμοι και εὐδαίμονες, και ἂν δὲν ὁμοιάζωσι πρὸς τὴν νεωτάτην εἰ- κὸν τῶν νεοτροπικῶν ἐφημεριδῶν διὰ κορῶν, συ- ζύγων και μητέρων, αἵτινες εὐρίσκουσι τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῇ οἰκὸγενεῖα και ἐμπνέουσιν εἰς τοὺς ὀδελφοὺς, τοὺς συζύγους και τὰ τέκνα αὐτῶν γενναία πάθη, εὐ- γενεῖς ἀφοσιώσεις και πρὸ πάντων, τὴν πρὸς τὴν πα- τρίδα και τὴν ἀληθῆ δόξαν ἀγάπην.

Β.

Ἐκ τῶν φλογῶν της πυρᾶς τοῦ ἐφημερίου ἐκείνου ἐγεννήθη ὡς δυσγενῆς τις φοινῆς τὸ ἡρωϊκὸν λεγόμε- νον μυθιστόρημα. Ὁ Γκομπερβίλ, ἡ δεσποινὴς Σκου δερῆ, ὁ Λακαλπρενέδης και ὁ Δεσμαρέτος κατέστησαν δημοτικὴν τὴν νέαν ταύτην μυθιστορικὴν γραμματείαν, καθ' ἣν οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς και ἤρωες γαλλιστὶ μετμη- φισμένοι, και τὴν φινάκην αὐτὴν τὴν κατὰ τὸν ἸΔ' Λουδοβίκον φοροῦντες, λαλοῦντες δὲ τὴν γλῶσσαν τῶν

ἐν τῷ Ῥαμβουλλετίῳ μεγάρῳ κομψομένων, ἀντικα- θίστων τοὺς μμυρωμένους ποιμένας και τὰς ποιμα- νίδας, οὗς ὁ Δουρφέ εἶχε κομψῶς περιεγάγει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αἰγύωνος. Τὸ δὲ εἶδος τοῦτο τοῦ μυθι- στορήματος, οὗ τὰ χαρίεντα και ἀναλα παραλήρηματα ἕτερον τῶν αἰῶνα Λουδοβίκου τοῦ ἸΔ', τὸ εἶδος τοῦτο, καθ' ὃ πάντες οἱ ἤρωες εἶχον ὁμοίαν νὰ ἐλκύσωσι τὴν καρδίαν τῶν ἐρωμένων αὐτῶν, πλανῶντες αὐτὰς εἰς τὸν χῶρον τοῦ Τρυφεροῦ, πίπτει ὑπὸ τὸν πέλκων τοῦ Μολιέρου, οὗτις ἐν ταῖς γελασίαις κομψομοίαις παρῶδαί τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ Βοιλῶς καταβάλλει αὐτὸ διὰ τοῦ διαλόγου περὶ τοῦ μυθιστορικῶ ἤρωος.

Ἡθελὰ παρέλθει ἐν αἰγῇ τὰ κατὰ μίμησιν της Ἀ- στραίας, της Κλαιλίας και τοῦ Κόρου μυθιστορήματα, ἀπὲρ δὲν κατέσχουσα ν' ἀναγνώσω, ἂν ἡ μυθιστορικὴ αὐτῇ γραμματεία, κεκαθαμένη πως και ἀπῆλλαγ- μένη τοῦ ἐξοιδαινοντος ἐκείνου ὄφους, δὲν ἀνεφαίνετο κατὰ τὸν ἸΗ' αἰῶνα διὰ της κομψῆς ἀλλὰ κούφης, ἀσφδρα κούφης φεῖ ἰ γραφίδος τοῦ Μαριβῶ, Φοντενέ- λλου, Φλωριανῶ, Μαρμοντέλλου και ἄλλων πύφωων συγγραφῶν αὐτοῖς ἐπομένων. Τὰ μὲν βουκοικὰ δρά- ματα τοῦ Φοντενέλλου και τοῦ Φλωριανῶ, τὰ μυ- θιστορήματα τοῦ Μαριβῶ και τοῦ Μαρμοντέλλου δὲν ἀναγινώσκονται σχεδὸν τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' ἡ Βοσκ- ποῦλα τῶν Ἀλεων τοῦτου, μεταφρασεῖσα ἐμμέτρως εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν ὑπὸ Ῥήγα τοῦ Φεβραίου, ἕταρπε τὰς ἀνέσεις τῶν προμητῶρων και μητέρων ἡμῶν, και εἶναι ἀξία διὰ τοῦτο νὰ μνη- μονεῖται, ὅσον ἄλλως ἀναλὸς και ἀηδῆς και ἀνεῖται.

Γ.

Δὲν ἀναφέρω περὶ τῶν μυθιστορημάτων της Κ. Λα- φαγέτου, οὐδὲ περὶ τῶν τοῦ Λεσαγίου, ἅτινα ἐξέθρο- νισαν ὀριστικῶς τὸν Λακαλπρενέδην και τὴν δεσποι- νίδα Σκουδερῆ διότι πάντες ἀνέγνωσαν τὸν Γιλβλά- σιον, πάντες μετὰ τοῦ Ἀσμοδαίου ἐπισκέφθησαν τὴν κοινωσίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν. οτι ἡ Κυρία Μαιντενῶν ἐκάλυπτε τὴν ὄψιν της Γαλλίας και τοῦ βασιλέως αὐ- τῆς διὰ της προσωπίδος τοῦ Ταρτούφου.

Ἄλλ' ἐφθάσαμεν εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ἸΗ' αἰῶνος, τοῦ ἀδυσωπήτου αἰῶνος της ἀναλύσεως της χημείας. Ἡ ἐκκλησία κυβερνᾷ μὲν ἐτι τὴν ἀνθρωπό- τητα και βιαίως πᾶσαν ἀπόπειραν κοινωνικῆς ἢ πο- λιτικῆς βελτιώσεως πολεμεῖ διότι πᾶσα πολιτικὴ βελτιώσις καταργεῖ τὰ προνόμια αὐτῆς, και πᾶσα κοινωνικὴ βελτιώσις τὴν τερατείαν αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν- νοεῖ οτι ὁ κόσμος δν περισφιγξῆ, κατέθλιψε και ἐκαρπώθη διαφύγει αὐτὴν ὅθεν διὰ τῶν ἐν Κεμμένη καταστροφῶν ἀνακαλεῖ τὰς κατὰ τὸν ἄγ. Βαρθολομαῖον

ἐλευθῆς σκηνάς! Ὁ δὲ Βοσσοῦτος οἶονεῖ ἐπιθέται τὴν πλαστὴν τοῦ Θεοῦ ὑπογραφὴν εἰς τὴν ἀνακαλοῦσαν τὸ νανήτειον διάταγμα προσαγῆν' και οἱ μὲν περὶ τὸν βασιλέα γίνονται ψευδευδλαβίς και ὑποκριται, ὁ δὲ λαὸς ἐξ ἀντιπολιτεύσεως, ἀπιστος και ἄθεος. Ἄ ἡμεῖς κηρύττετε Θεὸν ἀπηνῆ, Θεὸν θηριώδη, παρα- τάσσετε μετὰ τῶν φονικῶν στρατιωτῶν τοὺς προση- λυτικοὺς ὕμων ἱερεῖς τοὺς συνδαυλιζοντας μάλιστα τὴν πυρκαϊάν, τοὺς ἀνάπτοντας τὰς πυρὰς, τοὺς διευ- θύνοντας τὴν χεῖρα τοῦ δημίου κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἡμάρτησαν μόνον καθ' οτι ἰδεθήσαν τοῦ Θεοῦ γαλλι- στί; Τὸν Θεὸν λοιπὸν τοῦτον, τὸν καθ' ὁμετέραν εἰ- κὸνα πλασθέντα, τὸν Θεὸν τοῦτον τὸν σφαγέα τῶν γυ- ναικῶν και τῶν νηπίων θέλομεν τὸν καταστρέψαι!

Ἐκ ταύτης της ἀντιθέσεως παρήχθη ὁ ἸΗ' αἰὼν και ἡ κατ' αὐτὸν γραμματεία, ἡ μεγαλοπρεπῆς ἄμα και σοβαρὰ, ἀναλὸς και κούφη, καλὴ και ξηρά ὅθεν τὸ μυθιστόρημα ἀπέβη σκεπτικόν, ἀπότομον, ἀκόλαστον, σκωπτικόν, φιλοσοφικόν. Καταλείπει μετὰ τοῦ ἀπο- νήρου (Candide) κενόν τι ἐν ἀλόγῳ ψυχῇ, ἡ μετὰ τοῦ Ἀββα Πρεβόστου ἀγαπᾷ περιπαθῶς ἀκόλαστον τι γύναιον, ἡ μετὰ τοῦ Κρεβιλλῶνος τοῦ παιδρου, εἰσδύον ἐν ταῖς αἰθούσαις, δεικνύει ἡμῖν τὰ μυρόπνοα πάθη ἐκ- λελυμένης κοινωσίας ἡ μετὰ τοῦ Ρουσσῶ ἐπιζητεῖ νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν ὁδὸν της ἀρετῆς κόρην ὑπὸ τοῦ πάθους πλανηθείσαν, ἡ μετὰ τοῦ Λαγκλῶ ἐπιδεικνύει τὴν ἀναίδῃ ἐκείνην τοῦ ἸΗ' αἰῶνος κοινωσίαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κοινῶ ἐκπλητομένου ἐπὶ τῇ μισαρῆ αὐτῆς ἀσχημοσύνη, ἡ προβλέπον τὴν μέλλουσαν νὰ ἐνσκήψῃ ἐπὶ της Γαλλίας και της Βόρῳπης καταγιδα καταφεύγει μετὰ τοῦ Βερναρδίνου Σαιμπιέρου εἰς τὸν νέον κόσμον μετὰ τοῦ Παύλου και της Βιργινίας και παραδίδεται εἰς τὴν θεωρίαν της φύσεως, διὰ νὰ ἀπο- σπάσῃ τὸν ἀνθρωπον τῶν θλιβερῶν μεριμνῶν, αἵτινες περιστοιχίζουσιν ἤδη αὐτόν ἡ θραδον μετὰ τοῦ Αἰδερῶ- του τὰς θύρας τῶν μοναστηρίων ἀποκαλύπτει πᾶσαν ἀ- θλιότητα, πᾶσαν ἀκολασίαν, πάντα τὰ πάθη ἢ ζητοῦν μετὰ τοῦ Μιραβῶ τὴν ὁδὸν της καρδίας πλανᾶται καθ' ὁδόν, λαλοῦν γλῶσσαν ἀκατάληπτον εἰς τοὺς τότε καιρούς ἡ λαμβάνει μετὰ τοῦ Φοντενέλλου, τοῦ Φλω- ρικνοῦ και τοῦ Μαρμοντέλου τὴν καλαύροπα και τὴν οὐριγγα, και παραδίδει τὰ λευκά πρόβατα εἰς φυλα- κὴν κομψῶν ποιμένων και ἐρασμίων ποιμενίδων, λα- λούντων τὴν γλαφυρὰν τῶν αὐλικῶν γλῶσσαν.

Εἶδομεν διὰ τὸ μυθιστόρημα περιέλαβε πᾶσαν προ- αἰρεσιν και ἐγενεν ἠθογραφικόν ἐξέθηκε τὴν αἰθουσαν εἰς τὰς τριόδους και ἀπεκάλυψε τὰ κοινωνικὰ ἔλλη- τοῦ ἸΗ' αἰῶνος, ἀπέβη ἡγῶ της φιλοσοφίας και ἐσκαψε μετὰ της ἐγκυκλοπαιδείας τὰ θεμέλια τοῦ παλαιοῦ με-σαιωνικοῦ και θεολογικοῦ οἰκοδομήματος, ἐφ' οὗ ἀνε- παύετο ἡ κοινωσία. Ἄλλ' οὐδὲν ναυάγιον τῶν κρονίων

τούτων ληρημάτων θέλει ἐπιζῆσαι, πάντα θέλει παρα- φέρι ὁ στρόβιλος ὁ τὰ πάντα παραούρων, κοινωσίαν, πίστιν, φιλολογίαν.

Δ.

Ἀπαυδήσαντες ἐν τῇ πυρῳάδει ταραχῇ της γαλ- λικῆς ἐπαναστάσεως πᾶσαν ἐπινεμμένης τὴν Εὐρώ- πην, ἐστράφησαν πάλιν πρὸς τὴν θρησκείαν ζητοῦν- τες παρ' αὐτῆς παραμυθίαν και θεραπείαν της ψυχῆς, νοσοῦσης ἐκ της ἐφεκτικῆς φιλοσοφίας και ἐκ τῶν ἀ- νευοπίστεως ἐκείνων διδαγμάτων, καθ' ὃ ὁ λόγος ζητεῖ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν θεότητα.

Ὁ Chateaubriand, δν ἡ ὄψις της θρησκείας μη- τρὸς ἀνακαλεῖ εἰς τοὺς κόλπους της ἐκκλησίας, φεύ- γει εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀνεύρη τὴν γαλή- νην της καρδίας ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγρίων, ἐπανίρχεται εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπελπισ ὡς ὁ Ῥηγάτος αὐτοῦ, δν ἀ- μέσως ἐδημοσίευσε μετὰ τὴν Ἀτάλαν, τὸ κάλλιστον τοῦτο ἐπεισόδιον τὸ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ χριστιανι- σμοῦ ἀπεσπασμένον. Ἡ Ἀτάλα μεταφρασεῖσα ἐλληνη- στί, οτι ἐφάνη ἐν τῷ Γαλλικῷ Ἐρμῆ, βαθεῖαν ἐνε- ποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὰς εὐσεβεῖς τῶν Ἑλλήνων ψυ- χὰς, ἂς δὲν εἶχον ἐτι διασεισεῖ οἱ ὑπὸ της ἐπαναστά- σεως εἰς τὴν Εὐρώπην κατενεχθέντες μεγάλοι ἐκεῖνοι κλόνοι. Ἡ δὲ Ἀμερικανὶς παρθένος ἐθεωρήθη ὡς ἀγία τις, και ὅτε μετὰ εἰκοσαετίαν οἱ Τοῦρκοι θηριώδεις ἐπέπιπτον κατὰ τῶν γυναικῶν ἐπὶ της ἐλληνικῆς ἐπα- ναστάσεως, πολλοὶ τῶν μαρτύρων ἐκείνων ἀνεκουφί- ζοντο ἐνθυμούμενοι τὴν Ἀτάλαν.

Τὸ μυθιστόρημα τῶν μαρτύρων, ὡς και πάντα τὰ ὑπὸ της ἱστορικῆς παραδόσεως ἐμπνευόμενα, ἀνεγινώ- σκοντο μετ' ἀπληστίας τὰ δὲ της κυρίας Στάελ, ἀν- τιζήλου τοῦ Chateaubriand, ἐνεποίησαν ἀγαθοποιόν τινα ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν πνευμάτων. Μετὰ τινα δὲ ἔτη οἱ χριστιανοὶ ἀγγελοὶ της νέας ταύτης ποιήσεως ἠφανί- σθησαν ὑπὸ της φωνῆς τοῦ Ῥηγάτου και τοῦ Βερτέ- ρου, οἵτινες ἐνέφανον τὸ ἠθικὸν τοῦ αἰῶνος ἄλγος και τὴν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅθεν τὸ νεώτερον μυθιστόρημα ἐπὶ πολὺ ἐνεπνεύ- σθη ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἔργων, αἱ δὲ Μοῦσαι της αὐτοχειρίας και της ἀπελπισίας, αἱ ἐμπνεύσασαι τὸν Γαίθιον και τὸν Chateaubriand, ἐνέπνευσαν ἐπίσης τὴν George Sand, τὸν Σαναγκούρ, τὸν Βενταμίν Κωνσταν, τὸν Σαιντιμπέδ, και πάντα ἐκεῖνα τὰ ἀποτρόπαια προ- τίοντα, ἅτινα ἐπὶ πεντηκονταετίαν ἐπλήρωσαν τὰ μυθι- στορήματα, τὰ δράματα και πάντα τὰ βιβλία, ἐν οἷς ὁ ἀνθρωπος φαίνεται ζητῶν μετὰ δακρύων τὴν εἰς σωτη- ρίαν ἀγούσαν ὁδόν.

Ἄλλ' ἡ μυθιστορικὴ ἐκείνη γραμματεία δὲν περιωρί- σθη, ὡς οἱ κατήγοροι ἠλεγξαν αὐτὴν, εἰς τὸ νὰ ἴθ-

μιουργή επί ματαίω, ή εις τὸ νὰ εἰκονίζη διὰ σκοτεινῶν χρωμάτων τὴν κοινωνικὴν καχεξίαν, ἢ τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀταξίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς, Διότι ἐνησχολήθη μάλιστα μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐκπεπωκυίας γυναικός καὶ τοῦ ἐνόχου γενομένου ἀνδρός· καί, τὸ πάντων παραδοξότατον, τὴν ὅλως χριστιανικὴν ταύτην ἰδέαν προσέβαλον οἱ θρησκευτικοὶ συγγραφεῖς καὶ πάντες οἱ ὅπαδοί τῆς θρησκευτικῆς τοῦ μεσαιῶνος παραδόσεως. Ἀμφότεροι δὲ δὲν ἠδύναντο ἢ δὲν ἤθελον νὰ ἐννοήσωσιν διὰ πρὸς νέαν κοινωνίαν, πρὸς νέας ἀρχὰς καὶ νέα ἀπηγεῖτο γραμματεία· λησμονοῦντες ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχεν ἐπιχύσει ἀκτίνα θείας ἀγάπης εἰς τὴν μεμαρασμένην καρδίαν τῆς Μαγδαληνῆς καὶ διὰ τῆς ἀκτίνος ἐκείνης τῆς ἀγάπης ἐπανήλθε παρθενία εἰς τὴν ἀλλίαν ἐκείνην ἀμαρτωλὴν, ἣν περιέσφιγγον αἱ ἀκάθαρτοι τῆς ἡδουπαθείας ἀλύσεις· λησμονοῦντες ἤδη ὅτι ὁ Θεὸς ἔχουσε τὸ αἷμα αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἀρχεγόνου ἀμαρτίας· λησμονοῦντες καὶ τὴν καταναυτικὴν παραβολὴν τοῦ ἀσώτου καὶ τὴν ἐπι καταναυτικωτέραν τοῦ ποιμένου τοῦ ἀκολουθοῦντος ἀπὸ χώρας εἰς χώραν τὸ πεπλανημένον πρόβατον, ὅπως ἐπαναγάγῃ αὐτὸ εἰς τὴν μάνδραν.

Ὅθεν τὴν καλλίστην τοῦ χριστιανισμοῦ ἔννοιαν, τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀνδρός διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς γυναικός διὰ τοῦ ἔρωτος, σχεδὸν ἐγκαταλείμενην ὑπὸ τῶν αὐστηρῶν ἱεροκηρύκων καὶ ἠθολόγων, εὐλαβῶς ἐκάρπωθῃ ἡ γραμματεία ἐκείνη, ἥς ἡ θρασεῖα ἀσέβεια, ἡ φρικώδης ἀμφιβολία καὶ ἡ δακέθυμος ἀπελπισία ἐνεποιοῦν τρόπον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀδιασείστως πιστεύοντας εἰς τὸν προορισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ μυθιστόρημα, μετὰ ταῦτα δὲ ἡ σκηνή, δι' ἣν τὸ θέμα τοῦτο παρεστάθη διὰ τῆς Μαρίας Δελόρμου, ἐμυσταγωγῆσαν μετ' οὐ πολὺ τὸν λαὸν εἰς τὴν μεγάλην καὶ γενναίαν ταύτην χριστιανικὴν ἔννοιαν, ἣτις εἶχεν ἐμπνεύσει τὴν νέαν Ἑλαιοσίαν εἰς τὸν I. I. 'Ρουσσώ.

Οἱ δὲ θεμελιώσαντες τὴν γραμματείαν ταύτην, μετὰ τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθηματος εἶχον τὴν πίστιν καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ· ὅθεν ματαίως ἤθελέ τις δισχυρισθῆ, διὰ τὴν ἐνδόμυχον φωνὴν τῆς ἀμνηχανίας ἢ ἀπὸ τοῦ στήθους αὐτῶν ἐκπέμπομένη εἶναι ἡ ψυχὸρραγία τῆς ἀπελπισίας. Διότι αἱ ψυχὴ ἐκείναι αἱ ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας βασανιζόμεναι, ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας καταδιβρωσκόμεναι, αἱ δυσανασχετοῦσαι πρὸς τὴν κοινωνικὴν καχεξίαν, οἱ πεπτωκότες ἐκείνοι ἄγγελοι, οἱ ζητοῦντες νὰ χαράξωσι τὴν ἀνθρώπινην ὁδὸν διὰ τῶν ὑπὸ τῶν ἐπαναστάσεων ὀρειθενῶν ἐρεπίων, καὶ ν' ἀντικαταστήσωσι τὴν λαμπάδα τῆς ἐκλειπούσης πίστεως διὰ νέου πυρός ἡλίου, ὅπως ἀφαιρεθῇ τὸ φρικαλέον ἐκεῖνο λυκαυγές, ὅπερ ἡ ἐφεκτικὴ φιλοσοφία ἤ ἀπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Εὐρώπην διαδοθεῖσα εἶχε

παραγάγει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ, οἱ πεπτωκότες, λέγω, ἐκείνοι ἄγγελοι δὲν ἦσαν ὅλως ἄμοιροι πίστεως. Διότι ἂν ἡ πίστις ἦτον ἐν αὐτοῖς νεκρά, ἤθελον ἐννοῆσαι τὸν ἀπόλυτον θάνατον καὶ ἤθελον ψάλλει ἐτι μάλλον νεκρώσιμον τὸν ὕμνον τοῦ θανάτου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄλλ' ὅχι· οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι οἱ παραδιδόντες εἰς βορὰν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τὴν μεγάλην οὐτῶν ψυχῆν, εἰς τὴν ἀντήχουν πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ θλίψεις ἀλγούσης γενεᾶς, ἀνεδείχθησαν ὡς τολμηροὶ τινες Κολόμβοι ἀνακαλύψαντες νέους ὁρίζοντας εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ κατέστησαν οἰκῆσιμον τὴν γῆν ταύτην, ἐνθα ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα πρὸ αἰῶνων μέχρι θανάτου ἐπάλλαιον, καὶ εἶθα ἐκάτερον τῶν τοῦ ἀνθρώπου μερῶν ἐπεκράτει ἐπὶ μικρὸν ἐπὶ ζῆμίᾳ τοῦ ἐτέρου. Ὅθεν ὁ μὲν Πασχάλης εἶχεν ἀπαρνηθῆ τὸ σῶμα, ὁ δὲ Διδερότος τὴν ψυχὴν· ὁ μὲν Πασχάλης εἰς μόνον τὸν οὐρανὸν ἀποβλέπει, ὁ δὲ Διδερότος εἰς μόνον τὴν γῆν· καὶ ἐπειδὴ ἕνεκα τοῦ μεταξὺ τῶν δύο τούτων δαιμονίων πνευμάτων ἀγῶνος, ὁ ἀνθρώπος ἦτον ἀμφίβροπος, ἡ νέα μυθιστορικὴ γραμματεία, συναρμολοῦσα τὰ δύο τοῦ ἀνθρώπου μέρη ἐπιποθεῖ τὸ κατ' ἰδέαν, μηδὲ ὅλως ὁμως ἀμελοῦσα τοῦ σώματος, ὅπερ οὕτως ἀποκτῆ τὸ δίκαιον τοῦ ζῆν.

Ἄς προσβλέψωμεν λοιπὸν εἰς τὰς ἐκλεκτὰς ἐκεῖνας ψυχὰς, ὡς εἰς ἀδελφοὺς ἐκουσίως πλανωμένους, ὅπως διαχαράξωσιν ἡμῖν νέαν τινὰ ὁδὸν, καὶ ἃς εὐλογήσωμεν τὰ δάκρυα, αἵτινα ἔχουσαν κατὰ τὴν εὐτολμον ταύτην ὁδοιπορίαν, ἣν ἄνευ ὁδηγῶν ἐπεχείρησαν διὰ τοῦ ἀπείρου ἐκείνου κενοῦ τοῦ ἐκ τῶν ἀνιάρων διδαγμάτων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ παραχθέντος. Κατακρίνοντες δὲ αὐτοὺς ἠθέλωμεν περιλάβει εἰς τὸ αὐτὸ ψήφισμα τῆς καταδικῆς τοὺς πατέρας ἡμῶν, οἵτινες πολὺ πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἶχον διασείσει τὸν ζυγὸν τῶν μοιραίων τῆς Ἀνατολῆς παραδόσεων, ἀντικαταστήσει τὴν ἀποκάλυψιν διὰ τῆς ἐπιστήμης, τὰς θεολογικὰς ἀποπλανήσεις τῶν Ἀνατολιτῶν, διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ λόγου, δὲν ὁ Βολταίρος μετεχειρίσθη ὡς βόταλον διὰ νὰ καταβάλλῃ τὴν παλαιὰν κοινωνίαν καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν μοναρχικὴν Γαλλίαν καὶ τὴν τιμαριωτικὴν Εὐρώπην εἰς νέαν Γαλλίαν καὶ εἰς νέαν Εὐρώπην, μελλούσας αἰετοποτε νὰ μεταβάλλωνται μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ πρόοδος φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς.

Ε΄.

Θρασεῖαί τινες καὶ παράτολμοι ἀπόπειραι θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως εὐτυχῶς ἀποτυχοῦσαι, παράγουσι παρὰ τὴν μυθιστορικὴν ταύτην γραμματείαν, τὴν ἀνιάραν μὲν ἀλλ' ἀληθῆ, εἰδὸς τι

μυθιστορήματος, καθ' ὃ ἡ ἐλευθέρη γυνή, ὁ ἐλεύθερος γάμος, ἡ μοιχεία, ἡ ἐπανάστασις τῆς συζύγου κατὰ τοῦ συζύγου, πανηγυρίζονται ὡς πράξεις ἀνδρείας καὶ ἀνεξαρτησίας. Οἱ δὲ Σαινσιμῶνιοι, βουλόμενοι ν' ἀνακαινίσωσι τὴν κοινωνικὴν τάξιν, ἐννόουν, ὅτι ἄλλως δὲν ἠδύναντο νὰ φθάσωσι τοῦ σκοποῦ, εἰμὴ καταργουντες τὸν γάμον. Ὅθεν τὰ μυθιστορήματα ταῦτα βρῖθουσι σοφισμάτων, ἐποριστῶσι τὸν γάμον ὡς προαἰσθημὰ τι τῆς κολάσεως, τὴν νόμιμον σύζυγον, πάντοτε ἀπίστον καὶ φιλόρεσκον, τὸν δὲ σύζυγον ἀγροίκον καὶ φίλαυτον· ἐν ᾧ τὸν ἐλεύθερον γάμον, ὅντως κατοικίαν μακαριότητος, πληροὶ πᾶσα ἀρετῆ, πᾶσα εὐδαιμονία Ἐδέμ. Γλυκύτης, ἀπλότης, σταθερότης, ἀγάπης ἀναλλοίωτος, ἀμοιβαία ὑπομονή· τέκνα χαριέντα καὶ καλά, ἄνευ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονίας, αἵτινα θέλουσι πράξει ὅ,τι οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες αὐτῶν, ὅπως παρασκευάσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν φυλὴν τῶν ἐκλεκτῶν (α).»

Τὸ ἐπὶ πολὺ φημισθὲν τοῦτο μυθιστόρημα, ἐμῆδενισε τὴν ἐπιβρῶσιν τοῦ ἱστορικοῦ μυθιστορήματος, ὅπερ μεγάλοι τινες συγγραφεῖς πρὸ ὀλίγου εἶχον εἰσαγάγει ἐν Γαλλίᾳ· ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν παραγωγὴν αὐτὸ ἀίρεσιν, οὐδὲ ν' ἀποβῇ παρὰ τοῖς νεωτέροις, οἷον τὸ ἔπος ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Αἱ τίμιαι γυναῖκες ἠγανάκτου βλέπουσαι, διὰ προετιμῶντο αἱ κατ' εἰκόνα τῆς γραμματείας ἐκείνης μεμορφωμένα, καὶ διεμαρτύροντο διὰ μυθιστορημάτων, ὅπερ ἐνέπνεον αὐταῖς αἱ ἀναμνήσεις τῆς καρδίας κατὰ τῆς φιλολογικῆς σκαλιότητος καὶ τῶν ἀγενῶν παθῶν ὅπερ αὐτὴ ἐλεεινῶς ἀπεικόνιζε!... Τὰ δὲ νοσώδη ταῦτα προϊόντα φαντασίας ἐξημένης καὶ διεστραμμένης, ἡ ἀέναος αὐτὴ παράταξις ἀνδρῶν ἐπανάσταούντων κατὰ τῆς κοινωνίας, γυναικῶν ἀκαταλήπτων, συζύγων ἀνάνδρων καὶ ἀγροίκων, ἐκίνησε τέλος τὴν ἀγανάκτησιν τῆς κοινῆς γνώμης κληνηθείσης ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τῆς νέας θρησκείας.

Οἱ δὲ Γάλλοι οἱ ἔχοντες τὴν ἐμφυτον τοῦ καλοῦ ὁρμῆν, οἵτινες διακρίνονται μάλιστα διὰ τὸ ἀψίκορον, μετ' οὐ πολὺ ἐβδελύχθησαν τὴν ὀλεθρίαν ταύτην γραμματείαν· ὅθεν ἄλλοι μυθιστοριογράφοι ἐπεχείρησαν ν' ἀποκαλύψωσι κοινωνικὸν τι ἄλλος, νὰ ἐπιδείξωσι τὰς κακίας ὅλης τινὸς γενεᾶς, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἀντιφάρμακόν τι κατὰ τῆς νόσου ἐκείνης. Ἡ δὲ ὄψις τῆς ἠθικῆς ταύτης δυσμορφίας οὕτε τὴν καρδίαν, οὕτε τὴν φαντασίαν ἀπῆμβλυνε καὶ ἐνίοτε ἔσαντο, ὅπως μετὰ φοικτῆς ἀγωνίας θεωρήσωσι τὰς σκοτεινὰς εἰκόνας τῆς πινκαοθήκης ἐκείνης τῆς ἀταξίας, τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς φαυλότητος, τῶν τεχνηέντως ἀναπεπταμένων. Εἶτα αἱ συμπάθειαι πεφωτισμένου κοινῶ, ἀλλὰ

(α) Σαιν-Μάρκ Γεραρδίνος.

κεκοπιακὸς ἐκ τῆς πνευματικῆς κραυγῆς, ἐνεθάρβυναν τὰς ποιητικὰς καὶ ἀγνάς γυναῖκας, αἵτινες χερσίντως διεμαρτύροντο κατὰ τῆς ἐνόχου ἐκείνης πλάνης. Ἐπειδὴ δὲ αἱ γυναῖκες ἐβασίλευσαν πάντοτε ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐν τῷ σαλικῷ νόμῳ, ἡ ἴσως ἕνεκα αὐτοῦ, ταχέως ἀνεκάλεσαν τὸν ἀνδρα εἰς τὰ αἰσθηματα τῆς ἀβρότητος, τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἔρωτος, αἵτινα εἶχον ἀπαμβλύνει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὰ μουσάρ ἐκεῖνα συγγράματα, τὰ ἀπειλοῦντα νὰ ἐκθρονίσωσι πάντα τὰ λοιπὰ πνευματικὰ προϊόντα. Ἡ δὲ θεραπεία τῶσιν μᾶλλον ταχεία ἐγένετο, ὅσιν μᾶλλον ἡ νόσος μόνον τὴν ἐπιδερμίδα εἶχε προσβάλλει. Οἱ δὲ πλείστοι τῶν ἐπιδεικνυόντων βαθυτάτην καταφρόνησιν πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν, οἵτινες ἐκάλου ἀσπὸν ὅν τινα ἐτόλμα νὰ μέμφηται τὴν αὐθάδη αὐτῶν ἀσέβειαν, ἦσαν ἐνδομύχως κακαὶ καρδία· ἀγαπῶντες τὰς ἀδελφάς, θεραπεύοντες τὰς μητέρας αὐτῶν καὶ ἐνδομύχως κατακρίνοντες τὰς αὐτῶν πλάνας. Ἀπεστράφησαν λοιπὸν τὰς ἀκαταλήπτους γυναῖκας, καταφρόνησαν τὴν μοιχευομένην σύζυγον, τὴν ἀνεξάρτητον, τὴν ἐλευθέρην γυναῖκα καὶ ἐπανήλθον πρὸς τὰς τιμίας καὶ ἐρασμίας γυναῖκας, αἵτινες διὰ τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν καὶ ὀξείας εὐστοχίας, διὰ τῆς τέχνης τοῦ καλλύνειν τὰ πάντα, ἦν μᾶλλον ἢ αἱ μυθιστορικαὶ ἡρωίδες κατέχουσι, ταχέως ἐπανάλαβον τὸ κράτος αὐτῶν. Ὅθεν τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ ἡ αἰδῶς ἐπανήλθον· ἡ φιλοφροσύνη, ἀναφανείσα ἐπίσης, ἀπέκρουσε τὴν ψυχρὰν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἐκτοπον ὑψηλοφροσύνην, αἵτινες ἐπὶ μικρὸν ἐπεκράτησαν· ἡ τέχνη τῆς διαλέξεως, ἐπὶ πολὺ ἀμεληθεῖσα, ἀνεφάνη ἐπίσης καὶ πάντες προσεπάθουν νὰ ἦναι ἀφελεῖς τοὺς τρόπους καὶ τὰς ὀρέξεις. Οὐδεὶς δὲ διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς καινοτροπίας ταύτης, διότι εἰς πάντας ἦτον ὠφέλιμος.

Οὕτως ἐπεσον τὰ πλείστα τῶν ἐφημέρων ἐκείνων προϊόντων, αἵτινα πάντας τοὺς κανόνας τῆς τέχνης παρεβίαζον καὶ αἵτινα εἶχον πᾶσαν τὴν μυθιστορικὴν γραμματείαν δυσφημήσει. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ σπουδαιότερα τῶν μυθιστορημάτων, πλὴν τῶν τοῦ Βικτωρος Οὐγῶ, δὲν ἐκτυποῦνται εἰμὴ εἰς λίαν εὐάριθμα ἀντίτυπα. Τῷ δὲ 1850 τὰ πονήματα τῆς Κ. Σανὸ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά εἰς χίλια μόνον περίπου ἀντίτυπα ἐξετυποῦντο, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς περὶ τοῦ μυθιστορήματος καὶ τοῦ θεάτρου ἐρεύνης· καὶ σήμερον ὅτε τὰ καλά ἐκεῖνα ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιλογικὰ πονήματα τὰ μετὰ χάριτος γεγραμμένα διαγωνίζονται πρὸς τὸ μυθιστόρημα, ἐτι μᾶλλον ὡς πρὸς αὐτὸ ἠλαττώθη πιθανῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτυπομένων ἀντιτύπων.

Τὸ σαινσιμῶνιον, οὕτως εἶπειν, μυθιστόρημα, τὸ τοῦ Paul de Coeck καὶ πλῆθος ἄλλο βυραρῶν καὶ μουσάρων πονημάτων, αἵτινα δυστυχῶς μετεφράσθησαν καὶ ἐξεδόθησαν παρ' ἡμῖν, κακῶς ἐπὶ τὴν ἀναγεννωμένην ἡμῶν κοινωνίαν ἐπέδρασιν, ἥτις εἶχε πρὸ πάντων ἀνάγκη

κην πνευματικής τροφής στερεωτέρας και ήθικαιτέρας. Τὰ δὲ ἡμέτερα ἦθη ἀπλὰ ὄντα και ἀφελῆ μετεβλήθησαν· ὅθεν ἀναφάνησαν και παρ' ἡμῖν ἀκατάληπτοι γυναικες, ἐπιδεικνύουσαι μεγάλας ἀξιώσεις εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν και εἰς τὴν ἐλευθερίαν· ἡ παραβίασις τῆς συζυγικῆς πίστεως, ἡ σχεδὸν παρ' ἡμῖν ἀγνωστος μέχρι τοῦδε, εἰσεχώρησεν ἐν τῇ συνοικεσίῳ· αἱ δὲ μητέρες ἐρυθριῶσι νὰ θηλάζωσι τὰ τέκνα αὐτῶν και ἐμπιστεύονται αὐτὰ εἰς τὴν φροντίδα μισθάρνων γυναικῶν, ὧν τὰ ἦθη οὐδόλως εἶναι ἀνεπιληπτα. Πολλοὶ δὲ τινες τῶν παρ' ἡμῖν νεανίδων ἐπιδεικτικῶς πιθηκίζουσι τὰς παρισινὰς νεοτροπίας, ὡς πιθηκίζουσι τὰ πάθη και τὰς ὀρέξεις τῶν μυθιστορικῶν ἡρωίδων· οἱ δὲ νεανῖαι, ὅπως ἀρέσων εἰς αὐτὰς, ἀναγκάζονται νὰ μιμῶνται τὴν γλῶσσαν και τοὺς τρόπους αὐτῶν, ν' ἀναλίσκωνται ὡς αὐταὶ εἰς δαπάνας καλλωπισμοῦ, ἀντὶ ν' ἀσχολῶνται εἰς σπουδαίας μαθήσεις και νὰ παρασκευάζωσι τὸ μέλλον τῆς πατρίδος.

Δὲν ζητῶ νὰ ἐμπνεύσω ἐνταῦθα κενὸν τινὰ τρόπον, διότι ἕκαστος ἡμῶν δύναται δυστυχῶς νὰ παρατηρήσῃ ἐκλυθεῖν τινὰ ἦθη, τὴν πολλάκις οκανδαλώδη πολυτέλειαν τὴν κατακλύσασαν πᾶσας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας τὰς τάξεις. Ἐν συντόμῳ δὲ εἰπεῖν, ἡ ἔθνικὴ ἀγωγή πρόκειται πᾶσα νὰ πλάσθῃ· διότι ἡ μουσικὴ, ἡ γαλλικὴ και ἡ ἀγγλικὴ, ἡ ἀνάγνωσις τῶν νεοτροπικῶν ἐφημεριδῶν δὲν ἐπρεπε νὰ ἦναι τὸ κύριον, ἀλλὰ τὸ ἐπουσιώδες τῆς τῶν κορασιῶν ἀνατροφῆς. Αἱ δὲ συνεται καὶ ἐμφρονες μητέρες ὄφειλον νὰ ἐκλέγωσιν ἐπιμελῶς τὰ ἀναγνώσματα αὐτῶν και νὰ καταγίνωνται μᾶλλον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς ἢ εἰς τὸν καλλωπισμὸν αὐτῶν και τὸν τῶν θυγατέρων αὐτῶν. Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θέλει ἀναγεννηθῆ και ὁ ἑλληνισμὸς θέλει ζῶηρως ὡς τὸ πάλαι ἀκτινοβολῆσει ἐπὶ τοῦ κόσμου, ὅταν αἱ καθ' ἡμᾶς γυναῖκες δυνηθῶσι νὰ εἰπωσιν, ὡς ποτε ἡ μήτηρ τῶν Γράκων, δεικνύουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, «ταῦτα εἶναι τὰ ἐμὰ κοσμήματα».

Σ.

Κατέδειξα ἤδη ἐν παρόδῳ τὴν πρό τῆς κατὰ τὸ 1821 ἐπαναστάσεως ἐπιβροῆν τοῦ γαλλικοῦ μυθιστορηματοῦ ἐπὶ τὰ ἡμέτερα ἦθη. Ἐπεθύμουν δὲ νὰ μὴ προβῶ περαιτέρω· διότι δὲν εἶναι ἄρα ἀλγεῖνδον τὸ νὰ ὁμολογήσω μὲν, ὅτι συχνότατα μεταφράζομεν μυθιστορήματα, ἀ τινὰ ἐμπνέουσι τὸ δυσειδὲς θέαμα τῆς ἠθικῆς ἀθλιότητος, τῆς πνευματικῆς νοσηλείας, τῆς πλάνης μικροῦ τινος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν μεγάλων πόλεων, και νὰ ἀναλογιζώμεθα ὅτι νομίζομεν, ὅτι σπουδάζομεν τὰ ἦθη τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης, διότι διαβλέπομεν διὰ τοῦ βορβόρου τῶν Παρισίων ἢ τοῦ Λονδίνου τὴν βδελυροτέραν και ἀσχροτέραν ὄψιν τοῦ ἐλασινότερου μέρους τῶν κα-

τοίκων αὐτῶν. Ἐπίσθην δὲ, και λέγω τοῦτο λυπούμενος, ὅτι ὁ Paul de Cock ἔχει παρ' ἡμῖν τοὺς πολυαριθμοτέρους ἀναγνώστας, και ὅτι καλά τινὰ πονήματα μετὰ στοργῆς γεγραμμένα, πλήρη καλῶν και χαριστάτων ἐννοιῶν, σῆπονται ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν βιβλιοπωλῶν. Τὰ δὲ μυθιστορήματα ταῦτα και τὰ πλεῖστα ἐκείνων, περὶ ὧν διέλαβον, ἐξήλειψαν ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν οὐκ ὀλίγα γενναῖα αἰσθήματα, ἐπιβίβαν οὐκ ὀλίγας ὁρμὰς πρὸς τὸ κατ' ἰδέαν, και διετάρραξαν ἐκείνους μάλιστα ἐξ ἡμῶν, οἵτινες διανύουσιν ἐντίμως τὸν βίον, οὐδέποτε αἰσθανόμενοι μικροψυχοῦσαν τὴν καρδίαν αὐτῶν κατὰ τὴν αὐστηρὰν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος.

Ζ.

Τὸ μυθιστόρημα «ἔπος τῶν νεωτέρων ἔθνων», ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐνδόμυχόν τινὰ ἀνάγκην τῆς ἡμετέρας ψυχῆς· ὅθεν ματαίως ἤθελέ τις ἐπιχειρήσει ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ μυθιστόρημα, γραφόμενον διὰ τῆς ἐπιβροῆς παθῶν και ἀρχῶν σχεδὸν ἀγνώστων εἰς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν, ἀποτρέπει ἡμᾶς τοῦ ἡμετέρου και ἰδέαν, δημιουργοῦν ἡμῖν τεχνητὸν τινὰ ἠθικὸν βίον, διεγείρον ὀλεθρίας ὀρέξεις και ἀναπτύσσον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν αἰσθήματα βλάπτοντα τὴν ἠθικὴν, τὴν αἰδῶ και τὴν ὀρησκειαν, τὸ ζῶν τοῦτο σύμβολον τῆς ἡμετέρας ἔθνικῆς ἐνότητος.

Εἶναι λοιπὸν κατεπεῖγον ν' ἀντιστρατευθῶμεν εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἐπιβροῆν τοῦ ξένου μυθιστορηματοῦ, δημιουργοῦντες τὸ ἔθνικὸν μυθιστόρημα. Δοκίμια δὲ τινὰ εἶναι ἀξία μνείας ὡς παρασκευάζοντα τὴν ὁδὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους συγγραφεῖς· τοὺς ἐπιθυμοῦντας μᾶλλον νὰ προικίσωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν διὰ γραμματείας ἀντιστοιχοῦσῆς πρὸς τὰς κλίσεις τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, ἢ νὰ μιμηθῶσι τοὺς ἀρχαίους. Ἡ δὲ ἱστορία τοῦ ἡμετέρου Βυζαντίου κράτους, ὁ ἡμέτερος μεσαιῶν, ὅστις λήγει μόνον τῷ 1821, ὁ ἱερός ἡμῶν ἀγὼν και ἡ παρεῖσα τῆς Ἀνατολῆς κατάστασις παρέχουσι δραματικὰς ὑποθέσεις λίαν περιέργους και σπουδὰς ψυχολογικὰς ἢ πολὺ μᾶλλον ψυχᾶγωγικὰς αἰτῶν ἐσπερίων λαῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολόγων μυθιστορημάτων τῶν ἐμπνευσθέντων ἐκ τῶν ἄναμνήσεων τῆς ἡμετέρας ἱστορίας και ἐκ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, ἀναφέρομεν τὸν ὑπὸ Αλεξ. Σούτσου ἐξ ὀριστοῦ, τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Ρ. Ραγκαβῆ ἀσθέντην τῆς Μωρέως, τὴν Λεῖλαν, τὸν συμβολαιογράφον τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Π. Καλλιγᾶ Θάνον Λέκαν, τὸν ὑπὸ τῆς Εὐανθίας Καίρη Νικήρατον και τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Στ. Ξένου ἡρωίδα.

Τὸ πλήρες μελαγχολίας μυθιστόρημα οὐδόλως ἀρμόζει εἰς οὐδεμίαν κοινωνίαν και πρὸ πάντων τὴν ἡμετέραν· διότι ἄλλο δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἢ νὰ σχεδιογραφῆσῃ τὰς ἀορίστους ὁρμὰς τῶν λαῶν, τῶν ἀπο-

λαμβανόντων τὰ ἀγαθὰ και τὰ κακὰ πολιτισμοῦ μᾶλλον προωδευκότος, νὰ χαράτῃ μεγαλωστὶ τὰ ἐκτιρωσκόμενα αὐτῶν πάθη και τὰς ἀορίστους αὐτῶν κλίσεις, και νὰ περιβάλλῃ τὸ κακὸν ἐν περιωρόμῳ τινι ἀκτινοβολίᾳ, δι' ἧς καθίσταται ἐράσιμιον, νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν αὐτοχειρίαν και νὰ πληροῖ τὴν καρδίαν ἀνίας και ἐρημώσεως.

Ἄς προφυλάξωμεν λοιπὸν τὰ τέκνα ἡμῶν, ἄς προφυλαχθῶμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τῶν ἐκ τῆς ἐσπερίας προερχομένων δηλητηριωδῶν ἐκείνων ἀναγνωσμάτων· διότι ὅν, ἐν ᾧ ἡ Ἀνατολή, ἡ μᾶλλον ἐκεῖνο τῆς Ἀνατολῆς τὸ μέρος ἐνθα ἐπεκράτησεν ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, παρ' ἡμῶν προσδοκᾷ τὴν ζῶην, ἡμεῖς πρέπει ν' ἀνεχθῶμεν τὸ νὰ ἐμπνεύσωμεν αὐτῇ ψυχὴν ἀνευρον, χαύνην και λειπόθυμον; Ναι! ἡ Ἀνατολή παρ' ἡμῶν προσδοκᾷ τὴν γραμματεῖαν αὐτῆς. Τὰ δὲ ἐξωθεν εἰσαγόμενα γράμματα, εἴτε ἐκ Γαλλίας εἴτε ἐκ Γερμανίας προέρχονται, θέλουσι τέλος μαρανθῆ και ἐκλείψει, ἅμα ἡμεῖς δημιουργήσωμεν πρωτότυπον τινὰ γραμματεῖαν, και τὸ ἔθνικὸν μυθιστόρημα θέλει ἀποθῆ τότε ἰσχυρόν τι πρὸς διάδοσιν τῶν ἡμετέρων ἰδεῶν ὄπλον.

Ἐκ τῆς Δύσεως ἄς μὴ δανειζώμεθα, εἰμὲ τὰς ἐπιστήμας αὐτῆς και σίδηρον· τὰς ἐπιστήμας διὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν πνευματικὴν ἡμῶν ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἔθνοτάτων, τὸν σίδηρον διὰ νὰ ἐλευθερώσωμεν ποτε τοὺς ἡμετέρους ἀδελφούς τοὺς εἶτι ὑπὸ τὸν βαρὺν τοῦ ξένου ζυγὸν στενάζοντας. Οὕτω δὲ πράττοντες, και παρέχοντες εἰς τὰ ἡμέτερα τέκνα ἑδραῖαν τινὰ ἔθνικὴν ἀγωγήν, θέλομεν ποτε ἀναδειχθῆ ἀξιοὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων, και ἐν ἡμῖν αὐτοῖς θέλομεν εὐρεῖ τὸ μεγαλεῖος και τῆς εὐημερίας τὰ στοιχεῖα.

Τῷ κυρίῳ Συντάκτῃ τῆς «Ἀληθείας» Αἰτωλῶ.

Η ΣΦΙΓΞ. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΟΝΟΥΑΕΥΜΑ.

Ἐν τῷ προχθεσινῷ φύλλῳ τῆς «Ἀληθείας» παράθεσις σφιγγῶν και γρίφων ἐν τῷ περὶ τῆς ἑλληνοτουρκικῆς διαφορᾶς Εὐρωπαϊκῆ Συμβουλίῳ, ἐγέννησέ μοι τὴν ἰδέαν νὰ γράψω, χάριν τῶν ἀπλουστερῶν, ὀλίγα τινὰ περὶ Γρίφου και Σφιγγός, χωρὶς νὰ ἐμποδίζωμαι εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς λεγούσης παροιμίας «Ὁ κόσμος καίεται και ἡ γράψα ξεροκτενίζεται». Ἰσως μάλιστα και χρειάζεται μικρὸς χαλασμός εἰς τὸ τεταμένον ἕνεκα τῶν περιστάσεων κοινὸν πνεῦμα, ὀλίγη παρεκβολὴ ἀπὸ τῆς ἐπικρατούσης πνευματικῆς ἀνησυχίας, ἧτις προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ τύχη ἡμῶν ἐν γούνασι τῆς Δύσεως κεῖται, ἐν ᾧ ἄλλοι θέλουσι νὰ

ἐννοήσωμεν, ὅτι ἡ τύχη και τῆς Ἀνατολῆς και τῆς Δύσεως ἐν ἡμῖν κεῖται, ὅπως ὁ δαυλὸς εἰς χεῖρας τοῦ αἰοιδίμου ἡγουμένου τοῦ Ἀρκαδίου.

Ἐρχόμεθα εἰς τὰ σχολαστικά. Γρίφους ἀνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι τὰ λεγόμενα ἄλλως ἀνίγματα, ἀπερ διασκεδάσεως και ψυχαγωγίας χάριν ἐπρότεινον πρὸς ἀλλήλους εἰς λύσιν κυρίως οἱ ἐν τοῖς συμποσίοις παρακαθήμενοι. Ὁ λύων δὲ προτεινόμενον γρίφον ἐλάμβανε προσυμπεφωνημένον παρὰ τῶν συμποσίων ἐπαύλον. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἠσπάθησαν σπουδαίως, καθὰ φαίνεται, ταύτην τὴν παρ' Ἑλληνισι συνήθειαν. Μόλις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς τῶν ἐγένετο μικρὰ χρῆσις τοιούτων παρ' αὐτῆς. Ὅτι δὲ ἦτο ἀρχαιοτάτη παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἢ τῶν ἀνιγμάτων χρῆσις φαίνεται ἐκ τῆς Βοιωτικῆς Σφιγγός, ἐξ ἧς προήλθε και ἡ παροιμία «Βοιωτῖα ἀνίγματα», λεγομένη ἐπὶ ἀκαταλήπτων (ἀσυνέτων, κατὰ Ζηνοβίον) ἐκ πρώτης ἀκροάσεως λόγων, ἢ δυσνοήτων, ὅποιοι συμβαίνει πολλάκις νὰ ὦσι οἱ τῶν Ἰουθῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς λόγοι, και οἱ τῆς διπλωματίας λεκτικοὶ περίδρομοι και σχολιοπλανεῖς ἐκφράσεις.

Ἡ δὲ Σφιγξ ἢ βοιωτικὴ οὐ μόνον τὸ γνωστὸν ἀνίγμα, παρὰ τὰς Θήβας καθήμενὴ και τὸν τόπον λυμαινομένη, ἐπρόβαλλεν εἰς λύσιν, και κατέστρεφε τὸν ἀποτυγχάνοντα, ἀλλὰ και αὐτὴ αὐτὴ ἀνίγμα ἐγένετο εἰς τοὺς ἐπιόντας· ὅθεν και πολλαὶ φέρονται και γενεαλογίαι αὐτῆς και ἐξηγήσεις τῆς οὐσίας τῆς. Ἐάν τὰ κράσπεδα τῆς «Ἀληθείας» ἦσαν φαρδύτερα, τοῦλάχιστον ὅσον αἱ τῶν ἀρχιερατικῶν βύσων χειρίδες, ἤθελον καταθέσει εἰς ταῦτα και περὶ τοῦ ἀνιγματος και περὶ τῆς οὐσίας τῆς Σφιγγός εἰδήσεις πολλὰς και ποικίλας και περιέργους. Ἐπειδὴ δὲ στενὴ και περὶ ὀσμὴν ἢ ἐκτασις τῆς εἶναι, ἄς εὐχαριστηθῆ εἰς ὀλίγα και ἄς μένωσι διαθέσιμα δι' αὐτὴν τὰ πολλὰ, ἀχρῖ οὐ εὐρεθῆσι προκρυύστης τις τὴν τανύση εἰς τὸ προσήκον μέγεθος.

Ἡ Σφιγξ, Φιξ βοιωτικῶς λεγομένη, διατυποῦται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς λέων πτερωτός, ἔχων στῆθος και κεφαλὴν γυναικός· ἀλλὰ και παραλλαγαὶ ταύτης παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις φέρονται, ὡς και τῶν κατὰ τὴν ἰδέαν ταύτης τετεχνευμένων Σφιγγῶν, ἄς μετεχειρίζοντο ὡς ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα ἐνοικοδομαῖς. Τῆς Βοιωτικῆς Σφιγγός πατέρες και μητέρες ἀναφέρονται πολλοί. Ὁ Ἡσίοδος λέγει αὐτὴν θυγατέρα τοῦ Ὀρθρου και τῆς Χιμαίρας, ὁ Ἀπολλόδοτος θέλει αὐτὴν τέκνον τοῦ Τυφῶνος και τῆς Ἐχιδνῆς (ἦτο κυρία, βλέπετε, ἡ Ἐχιδνα και ὁ Τυφῶν, ὁ τυφός, ἦτο κύριος, ὅπως και ὁ λεγόμενος Τυφογέρων). Ἐπιστεῖται δὲ και ὑπὸ τινῶν ὅτι ἦτο θυγάτηρ νόθος τοῦ Λαίου. Ἐπειδὴ δὲ διαφιλονεικεῖται εἶτι ἡ καταγωγή τῆς, ἢ θύρα τῶν δημιουργικῶν εἰκασίῶν μένει ἀνοικτὴ, ὅθεν

δύναται τις και άλλων τέκνον να την υποθέσῃ. Ἐπει- δὴ δὲ ἀπέθανεν ἄγαμος και διὰ τοῦτο ἀτεκνος, διαπο- ρεῖται πῶς ἐν τῷ κόσμῳ εὐρίσκειται γενεὰ Σφιγγῶν και ἐν Ἑλλάδι και ἀλλαχοῦ διαπορεῖται ἀκόμη πῶς ἐν Ἑλλάδι λέγουσι Σφιγγας οὐ μόνον τοὺς γραφῶδη λόγια λέγοντας, ἀλλὰ και τοὺς ὑποκριτάς.

Ἐπεὶ περᾶσωμεν πάλιν εἰς τὰ σχολαστικά. Ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ οἱ συμπολιταὶ μου Ἀθηναῖοι ἐπάσχον ὑπὸ τῶν ὄντων συμπατριωτῶν, συν- τάκτα τῆς «Ἀληθείας», Αἰτωλῶν, διότι ἦσαν τότε ἰ- σχυροὶ ἕνεκα τοῦ συνδέσμου των, ὅστις κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν ἐλέγετο και ἠνώχλου οὐ μόνον τοὺς Ἀ- θηναίους, ἀλλὰ και ἄλλους τῶν Ἑλλήνων τὰ αὐτῶν ἀρπάζοντες. Οἱ Ἀθηναῖοι, εἰς παρακμὴν ὄντες τότε και ἀπὸ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἀξίας ἐκπεπωκότες, ἐπε- θύμουν εἰρήνην, και ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο διὰ τῶν ὀ- πλων των νὰ τὴν ἀπολαύσῃ, καθικέτεον τὸν εἰρή- μένον Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν μέχρις εὐτελοῦς κολακείας νὰ τιμωρήσῃ, νὰ καταβάλλῃ τοὺς ν τ α ἰ δ ε ς τότε Αἰτωλοὺς, τοὺς ὁποίους ἠνόμασαν διὰ τὰ κακὰ ἃ ἐπέφερον εἰς τὸν τόπον «Σφιγγα τῆς Ἑλλάδος». ἄδοντες οὖν ἐλέγον τῷ Δημητρίῳ ὡς πρὸς Θεὸν (διότι τότε ἐδημιούργουν δι' ἄνθρωποι Θεοὺς, οὐ μόνον ἐυλί- νους και λιθίνους, ἀλλὰ και σαρκικούς); και τὸ ἐξῆς σωζόμενον ἀπόσπασμα προσοδίου μέλους.

Πρῶτον μὲν εἰρήνην ποίησον φίλτατ' κῆριος γὰρ εἶ σύ. Τὴν δ' οὐχὶ Θεῶν, ἀλλ' ὄλην τῆς Ἑλλάδος σφιγγα περικρατοῦσαν, Αἰτωλῶν, ὅστις ἐπὶ πέτρας καθήμενος ὡσπερ ἡ παλαιὰ τὰ σώμαθ' ἡμῶν πάντ' ἀναρπάσας φέρει, κοῦκ ἔχω μάχεσθαι, (αἰτωλικὸν γὰρ ἀρπάσαι τὰ τῶν πέλας, νῦν δὲ και τὰ πόρρω) (*) μέλιτα μὲν δὴ κόλασον αὐτός· εἰ δὲ μή, Οἰδῆπου τιν' εὐρέ, τὴν σφιγγα ταύτην ὅστις ἡ κατακρημνιστὴ ἢ σπῖλον ποιῆσαι.

Βραδύτερον, δὲ ἐδημιούργησες αὐτὸ τὸ ἴδιον κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν τὸν Οἰδῆπου του, ὅστις τὸ κατέστρεψε και οὗτος ἦτο ἡ πρόσληψις εἰς τὸ κοινὸν ἀλλοτριῶν στοιχείων και ἡ πρὸς ξένους ἀφοσίωσις (τοὺς Ἑω- μαίους). Ἄν δὲ τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐσωφρόνουν, ὡμο- νόουν, και συλλέγοντες ἀνέπτυσσον τὰς ἰδίας δυνά- μεις και ἐξωποιοῦν αὐτάς δι' αὐταπαρνησίας και κοι- νῆς φιλοπατρίας αἰσθήματος, δὲν θὰ εἶχον ἀνάγκην ἔρποντες νὰ θεοποιῶσι τὸν Μακεδόνα θεὸν νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τῶν Αἰτωλῶν, ἀλλ' ἔσταλλον μόνοι των εἰς τὴν δὴ λεγομένην «Κόκκινην Μηλέαν» και αὐτοὺς

και τὴν τῆς δούλης Ἑλλάδος περικρατοῦσαν σφιγγα τοῦ Βυζαντίου. Δ. Π. Ζ. (Τὰ ἐξῆς ἐδημοσιεύσαμεν πρὸ πολλοῦ (11 Ἰανουα- ρίου 1869) διὰ τῆς «Ἀληθείας».)

ΠΕΡΙ ΜΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ,

ὑπὸ Γουλιέλμου Φιστέρου

Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Βερολίῳ Ἀστεροσκοπεῖου.

(Τὴν εἰσαγωγὴν πραγματευομένην τὸ τί ἐστὶ χρόνος παρελείψαμεν ἐν τῇ μεταφράσει. Ἐνιαχοῦ δὲ ἐτροπο- ποιήσαμεν ὀλίγον τι τὸ πρωτότυπον.) Πρὸς ἀκριβῆ μέτρησιν τῶν πλευρῶν τῶν τριγώνων, δι' ὧν προσδιο- ρίζομεν τὸ μέγεθος τῆς γῆς, μεταχειρίζομεθα μέτρα: τὰ ὁποῖα δεικνύουσι και τὴν μεταβλητὴν αὐτῶν θερμο- κρᾶσιαν, ἐπομένως και τὴν μεταβολὴν τοῦ ἐκ τῆς θερ- μακρασίας αὐτῶν ἐξαρτωμένου μήκου των.

Πολὺ δυσχερέστεροι ὅμως εἶνε ἡ ἐξακριβωσις τῆς καταμετρίσεως τοῦ χρόνου και πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ ὄπως ἔλθῃ βοηθὸς ἡ ἀστρονομία.

Πρὸς ἐξακριβωσιν τῆς ἰσότητος δύο χρονικῶν δια- στημάτων δὲν ἔχομεν εὐδεμίαν ἀσφαλῆ δοκιμὴν. Βί- μεθα λοιπὸν ἠναγκασμένοι ἐὰν θέλωμεν νὰ βασιώμεν κῶπως ἀσφαλῆ συμπεράσματα περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ χρόνου, νὰ δεχθῶμεν μέτρον τι κατὰ προσέγγισιν και ἐπ' αὐτᾷ νὰ βασιώμεν σύστημά τι μετρήσεως. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὡς κανόνα, χρονικὰ δι- αστήματα διδόμενα διὰ κινήσεων ἃς ἡ πείρα δέχεται ὡς οἷον τε ὁμαλὰς.

Κατάλληλοι πρὸς τοῦτο εἶνε αἱ ἰδίως καθ' ἑαυτὰς ἐπαναλαμβανόμεναι μορφαὶ κινήσεως οἷον αἱ δονήσεις, αἰωρήσεις και περιστροφαὶ σωμάτων, ἂν και οὐδέποτε ἐπανέρχονται ἀκριβῶς ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις. Ἡ σχεδὸν ἀκριβὴς ἐπάνοδος αὐτῶν παρέχει τὴν φυσικῶ- τέραν μονάδα πρὸς μέτρησιν τοῦ χρόνου. Τοιαύτας δὲ κινήσεις μετ' ἀρκούσης προσεγγίσεως παρέχει ἡ ἀστρο- νομικὴ κατασκόπησις τοῦ οὐρανοῦ.

Μόνον δὲ εἰς τὰς οὐρανίας κινήσεις και τὰς τῆς γῆς ἐν τῷ διαστήματι εἶνε αἱ ἀλλοιώσεις ἀρκούντως βρα- δεῖαι, ὅπως αἱ κινήσεις αὐταὶ χρησιμεύουσιν ἐπὶ αἰώ- νους ὡς μονάδες μετρήσεως τοῦ χρόνου.

Δεχθῶμεν νῦν τὸν ἱστορικὸν δρόμον, δι' οὗ ἡ κατα- μέτρησις τοῦ χρόνου τῇ βοήθειᾳ τῆς ἀστρονομίας ἐ- φθασεν εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν αὐτῆς.

Ἡ ἡμερησία περίοδος τοῦ φωτός και τῆς θερμότη- τος τοσοῦτον ἀρχει τοῦ ἡμετέρου ὄργανισμοῦ και τοῦ κόσμου τῶν αἰσθησῶν ἡμῶν, ὥστε ὁ ρυθμὸς τῆς ἡμέ- ρας καθίσταται ἀμέσως τὸ μέτρον τοῦ χρόνου και αὕτη εἶνε ἡ πρώτη μονάδα.

Ἡ ἡμερησία ἐπάνοδος τοῦ ἡλίου εἰς τὸν αὐτὸν μεσημβρινὸν δὲν γίνεται μὲν τοσοῦτον κανονικῶς ὅπως ἡ στροφή τῆς γῆς περὶ ἑαυτήν, ἤτοι ἡ ἐπά- νοδος τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ ἀπέναντι ἡμεροῦντος τι- νὸς σημείου τῆς οὐρανοῦ σφαίρας, ἕνεκα τοῦ μὴ το- σοῦτο κανονικοῦ τῆς φαινομένης κινήσεως τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς οὐρανοῦ σφαίρας, ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ ἀτέλεια αὕτη τῆς ἡλιακῆς ἡμέρας ὡς μέτρον τοῦ χρόνου εἶνε μικρὰ και αἱ ἀλλοιώσεις εἶνε μόνον περιοδικαὶ οὐχὶ δὲ σὺν τῷ χρόνῳ προϊοῦσαι, ὥστε ἡ ἡλιακὴ ἡμέρα θε- ωρητικῶς ἐξεταζομένη, ἤρκει ὡς πρώτη προσέγγισις ἀκριβοῦς μέτρον.

Ἡ μονὰς λοιπὸν τοῦ μέτρον τοῦ χρόνου εἶνε ἀμέ- σως δεδομένη και εἶνε ὄρων τῆς σοφῆς διατάξεως τοῦ κόσμου ὅτι αὕτη ἀνταποκρίνεται και εἰς τὰς ἰδανικὰς ἀπαιτήσεις τοιαύτης μονάδος.

Μετὰ τὴν παραδοχὴν ὅμως τῆς καταλλήλου ταύτης μονάδος παρουσιάζονται ἀμέσως δύο ἀναγκαῖαι ἐργα- σίαι, ἡ μέθοδος τῆς μετρήσεως ὁλοκλήρων μονάδων και ἡ εἰς ἴσα μέρη διαιρέσις τῆς ἡμέρας. Ἡ παράστασις και ἐφαρμογὴ τῶν τρόπων τῆς μετρήσεως ὁλοκλήρων ἡμερησιῶν μονάδων εἶνε ἔργον τῆς χρονολογίας, ὄρ- γανον δ' αὐτῆς τὸ ἡμερολόγιον. Ἡ δὲ παράστασις τῶν τρόπων διαιρέσεως τῆς ἡμέρας και τῶν πρὸς τοῦτο μέσων εἶνε πρόβλημα τῆς ὥρολογίας, ὄργανον δ' αὐ- τῆς τὸ ὥρολόγιον.

Ἡ ἀριθμησις ὄλων ἡμερῶν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀμέ- σως κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ἀναγραφῆς αὐτῶν ἐπὶ ξύλου λ. γ ἢ λίθου ὅπως διαρκέση και μετὰ ταῦτα ἡ κατά- ταξις τῶν σημείων αὐτῶν εἰς ομάδας και ἐντεῦθεν ἡ διάταξις εἰς ἀνωτέρας μονάδας. Ἡ φύσις ὅμως αὐ- τῆ παρεῖχε τοιαύτας ἀνωτέρας μονάδας συνισταμένας ἐκ μονάδων ἀρχικῶν, διότι ἐν τῷ ἀφωτιστῷ μέρει τοῦ- των παρουσιάζεται ἐτέρα περίοδος φωτός, διαρκούσα τρεῖς ἡμέρας, ἡ περίοδος τῆς σελήνης· ἐτ' ἄρα δ' εἶτι ἀνωτέρα μονὰς ἡ περίοδος τῆς μεγίστης ἐνεργείας τῆς θερμότητος, ἡ περίοδος τοῦ ἡλίου, ἡ ἀρ- χουσα πάσης τῆς φύσεως.

Ἄλλ' ἡ τελευταία αὕτη μονὰς εἶνε πολὺ μεγάλη, ἐ- πομένως κατ' ἀρχὰς ἐπροτιμήθη ὡς πρώτη χρονολο- γικὴ διάταξις τῶν ἡμερῶν ἡ εὐδιάκριτος ἐπάνοδος τοῦ πληττοῦτος ἢ τοῦ νέου φωτός τῆς σελήνης, δηλ. ὁ μῆν.

Ἡ παρέλευσις τοῦ ἔτους και ἡ ἐπάνοδος τῆς αὐτῆς καταστάσεως τῆς θερμότητος και τοῦ φωτός, ἦτι: ἀ- ποκλειστικῶς κανονίζει τὴν γεωργίαν, ἐπροσδιορίζετο κατ' ἀρχὰς ἀνεῦ χρονολογικῆς κινῆς μορφῆς ἀπλῶς διὰ τῆς πείρας, και οὕτως ἐκανονίζοντο αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι διὰ τῆς παρατηρήσεως τῆς σχετικῆς πρὸς τὸν ὀρίζοντα θέσεως τῶν ἀστερισμῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν ἢ τὸ τέλος τῆς νυκτός, διότι, ὡς γνωστὸν, ἡ θέσις αὐ- τῆ μεταβάλλεται κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἕνεκα

τῆς φαινομένης περιφορᾶς τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὸ διάστημα τὸ ὑπὸ τῆς περιφορᾶς ταύτης ὀρι- ζόμενον, δηλαδή τὸ ἔτος.

Καὶ ἡ χρῆσις ὅμως τοῦ μηνὸς ὡς ἀνωτέρας μονά- δος περιεχοῦσης ὄλας ἡμέρας παρεῖχε δυσκολίας, δι- ὅτι ἡ ἐπάνοδος τῆς πανσελήνου δὲν περιέχει ἀκέραιον ἀριθμὸν ἡμερῶν, ἀλλὰ ὀλίγον τι πλέον τῶν 29 1/2 ἡμε- ϶ων. Ἐνόσω ἡ μέτρησις τῶν ἡμερῶν δὲν εἶχε σκοπὸν τινα ἀπαιτούντα μεγάλην ἀκρίβειαν, ἤρκει ἡ ἀπλή ἐπά- νοδος τῶν φαινομένων και οὕτως ὁ μῆν ἠδύνατο νὰ ἀρ- χίξῃ ἐκάστοτε κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀνεφαίνετο ὁ μηνίσκος τῆς νέας σελήνης πρὸς τὰ δυτικὰ, ἀδιαφῶ- ρως ἐὰν ὁ μῆν ἠδύνατο νὰ περιλαμβάνῃ 28 ἕως 31 ἡ- μέρας. Ὅτε ὅμως ἐγένετο ἀναγκαῖα ἡ ἀκριβεστέρα μέ- τρησις τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ προσέει ἐκ τῶν πρώτων χρό- νων διὰ λόγους θρησκευτικῶς, οἷον τὰς διατάξεις ἐ- ορτῶν, ἔπρεπε ἡ μέτρησις αὕτη νὰ συνδέεται μετὰ τῶν φάσεων τῆς σελήνης, ἐπῆλθε και ἡ ἀνάγκη τῆς ἀσφακρύνσεως ἀπὸ τῶν φαινομένων τοῦ φωτός κατὰ 1 ἢ και 2 ἡμέρας ἐνίοτε.

Οἱ Μωαμεθανοὶ διετήρησαν καθαρώτερον και ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὸν ἀμέσως ἀπὸ τῶν φάσεων τῆς σελήνης ἐξαρτώμενον μῆνα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀ- ληθοῦς νέου φωτός τοῦλάχιστον διὰ τὰς ἐορτὰς αὐτῶν.

Ὡς περιεργὸν τι ὁπόσον μεταβλητὸς εἶνε ὁ ὅρος οὗτος διηγοῦνται ὅτι Τορκὸς τις πρέσβυς ἐπεμφε τὸν γραμματεῖα αὐτοῦ εἰς ἐν ἀστεροσκοπεῖον διὰ νὰ ἴδῃ διὰ τοῦ ἰσχυροτέρου τηλεσκοπίου τὸν νέον μηνίσκον ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ· ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ἐπεθύμει νὰ τελειώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἐνωρίτερον τὸν μῆνα τῆς νηστείας.

Ἡ πρώτη ἀναγνώρισις τοῦ ὅτι αἱ μεγάλαί περι- ὀδοι φωτός και θερμότητος ἐν τῇ φύσει δὲν περιλαμ- βάνουσιν ἀκέραιον ἀριθμὸν ἡμερῶν και ἐπομένως δὲν εἶνε ἀμέσως κατάλληλοι πρὸς συστηματικὴν μέτρησιν τοῦ χρόνου, ἔδωκεν εἰς τὴν ἀστρονομίαν τὴν πρώτην και σημαντικώτερον ὠθησιν. Ἡ ἀκριβὴς δηλαδή ἀνεύ- ρεσις τοῦ χρόνου τῆς περιφορᾶς τοῦ ἡλίου και τῆς σελήνης ἐγένετο τότε τὸ πρῶτον αὐτῆς μέλημα, ὅπως ὅσον οἷον τε ἀκριβῶς και ἐπὶ μικρότερον γίνῃ δυνατὴ ἡ ἐπὶ τῶν περιόδων τῶν κινήσεων αὐτῶν θεμελιώσις συστημάτων μετρήσεως ὁλοκλήρων ἡμερῶν.

Τοῦτο κατωρθώθη βαθμηδὸν ἐπὶ μάλλον και μάλ- λον. Οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι ἤρχισαν ἐξ- ἀκριβοῦντες ἐπὶ μάλλον τὸν χρόνον τῆς περιφορᾶς τῆς σελήνης και τοῦ ἡλίου και και ἐπ' αὐτῶν ἐθεμελίωσα- σιράν συστημάτων χρονολογικῶν ἤτοι ἀπριθμῆσεω- ὄλων ἡμερῶν, αἰτινες ἀρκούντως και ἐπὶ μακρὸν ἤρ- μοζον εἰς ἀκέραιους ἀριθμοὺς μηνῶν και ἐτῶν, ἂν κα- οὔτε ὁ μῆν οὔτε τὸ ἔτος περιέχουσιν ἀκέραιον ἀριθμὸν ἡμερῶν. Πρὸς τοῦτοις κατώρθωσαν νὰ εὕρωσι μορφὰς τοῦ ἔτους και κύκλους, εἰς τοὺς ὁποίους μηνες σελή-

(*) Τοῦτο λέγεται τῶρα εἰσὶ τοῦ ἀστρονομικοῦ.

νιακοί αποτελούσι περίοδον ήλιακῶν ἐτῶν, ἀν καὶ τὸ ἔτος δὲν περιέχει ἀκέραιον ἀριθμὸν μηνῶν.

Ὅτως εὐρέθη ὅτι ἐάν τις ἀρχόμενος ἀπὸ νέου φωτὸς μετρᾷ ἐναλλάξ 29 καὶ 30 ἡμέρας, τὸ ἐνταυθεν προκύπτει λάθος καθίσταται ἐπαισθητὸν μόλις μετὰ 65 μηνῶν, διότι τότε ἡ νέα σελήνη φαίνεται 2 ἡμέρας βραδύτερον τῆς ἀρχῆς τοῦ διὰ τῆς ἀνω μεθόδου μηνός. Ἐπίσης εὐρέθη ὅτι ἐάν τις δεχθῆ τὸ ἔτος ὡς ἐκ 365 ἡμερῶν συγκείμενον, τὸ λάθος εἰς 100 ἔτη εἶναι 24 ἡμερῶν. Τέλος ὅτι 235 σελήνιακοὶ μῆνες ἰσοδυναμοῦσι μὲν 19 ἡλιακὰ ἔτη σχεδόν.

Οἱ τεχνητοὶ μῆνες καὶ τὰ τεχνητὰ ἔτη, τὰ ὁποῖα οὕτω συστηματικῶς διετάσσοντο, καθίσταντο ἐπὶ μάλλον ἀναγκαῖα ὡς ἐκ τῶν ἀναπτυσσομένων ἐπὶ μάλλον σχέσεων τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ ἡ καταμέτρησις ἀνθρωπίνων ἐργασιῶν καὶ ἡ διάρκεια τῆς κτήσεως ἀνθρώπων ἀγαθῶν καὶ ἡ μετατροπὴ αὐτῶν εἰς χρήματα ἐν μεγαλειτέρῃ συγκοινωνίᾳ, ἀπῆλθον τὴν εἰσαγωγὴν σταθερῶν μέτρων τοῦ χρόνου.

Ἡ ἀτμόσφαιρα.

Ἐάν ποτε παραστήσωμεν ἑαυτοῖς τὴν γῆν ἔχουσαν μέγεθος μήλου μηδικοῦ (ροδακίνου), τὸ μήκος αὐτῆς τοῦ χυαὸς παραστήσει σχεδόν τι τὸ τῆς ἀτμοσφαιρας ὕψος. Ἔστι δ' αὕτη πέλαιος εὐρὺ περιβάλλον σφαῖραν μιλίων ὀκτακισχιλίων τὴν διάμετρον, βάθος ἔχον πεντήκοντα περίπου μιλίων κατὰ τοὺς φυσικοὺς. Ἔστι δ' ἐλαστικὴ καὶ βαρεῖα, τρία δὲ τέταρτα τοῦ βλῶν αὐτῆς ὄγκου διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν πίεσεως καὶ τοῦ βάρους τοῦ ἐπιλοίπου τετάρτου κατέχονται κάτωθεν τῶν κορυφῶν τῶν ὕψηλοτάτων τῆς γῆς ὄρεων.

Κατὰ τὴν τῆς θαλάσσης ἐπιφανείαν ἡ τῆς ἀτμοσφαιρας πίεσις ἐστὶ δεκαπέντε λίτρων κατὰ τετραγωνικὴν σπιθαμὴν ἢ τόνον κατὰ τετραγωνικὸν πόδα. Καίτοι δὲ κατὰ ταῦτα τὸ ἡμέτερον σῶμα φέρει βάρος πολλῶν χιλιάδων λιτρῶν, οὐδ' ὀκτωσποῦν αἰσθανόμεθα τούτου δι' ἀπλοῦν τινὰ φυσικὸν νόμον τοῦτ' ἐστὶ τὴν ἰσὴν τῶν ἐσωτερικῶν ὀργῶν ἀντενέργειαν. Ἐν τούτοις ἡ λεπὰς ποιεῖται χρῆσιν τῆς πίεσεως ταύτης προσκολλημένη ἰσχυρότατα τῇ πέτρᾳ· δύναται δὲ ἀποβαλοῦσα κάτωθεν τὸν ἐν αὐτῇ ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ παράγειν κενόν, καὶ τότε ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις προσαρτᾷ ταύτην τῇ πέτρᾳ. Εἰ δ' ἀέριος ὡκεανὸς πιεζόμενος ἐλάμβανε τὴν πυκνότητα τοῦ ὕδατος, ἐμελλε καλύπτειν τὴν γῆν διὰ στρώματος ποδῶν τριάκοντα καὶ δύο μόνον τὸ ὕψος.

Ἡ ἀτμόσφαιρα σύγκειται κυρίως, ὡς ἀλλαχοῦ προείπομεν, ἐξ ὀξυγόνου καὶ νιτρογόνου. Ἔστι δ' ἡ ταύτων ἀναλογία κατ' ὄγκον μὲν εἴκοσι καὶ ἐν (ὀξυγόνου) πρὸς ἑβδομήκοντα καὶ ἐννέα (νιτρογόνου), κατὰ βάρος δὲ εἴκοσι καὶ τρία πρὸς ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ· διερχό-

μενος δ' ὑπερβεν τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν γαιῶν ὁ ἀήρ ἀφαιρεῖται καὶ μεταφέρει ποσὸν ὑδατῶδους ἀτμοῦ καὶ ὀξείας ἀνθρακικοῦ, καθ' ἑαυτῶν αὐτὸν ἰκανὸν πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς τῶν τε φυτῶν καὶ τῶν ζώων. Ἐν χιλίοις δὲ μορίοις ἀέρος εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τοὺς φυσικοὺς τέσσαρα μὲν μόρια ὑδατῶδους ἀτμοῦ, ἡμισυ δὲ ὀξείας ἀνθρακικοῦ.

Εἰςδύεται δ' ὁ ἀήρ ὡς τὸ ὕδωρ καὶ περιφέρεται πανταχοῦσε. Ὡς δὲ τὸ τῆς θαλάσσης ὕδωρ περιέχει ὕλας θρεπτικὰς τῶν ἐν αὐτῇ ζώωντων, οὕτως ἡ ἀτμόσφαιρα φέρει στοιχεῖα θρεπτικὰ καὶ αὐξητικὰ τῶν φυτῶν· ἀποβροφῶνται δὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ὑπὸ τῶν φύλλων, ἀποβαλλόντων εἴτα τὸ ἀχρηστῶν. Ἀναλύων δὲ τις φυτὸν ἢ δένδρον, ἐκπλήττεται ἐπὶ τῇ ἐλαχίστη ποσότητι ὕλης παρελημμένης ἀπὸ τῆς γῆς ἐν τῇ τούτων συνθέσει, Στέλεχος, ἀκρέμονες, φύλλα καὶ ἀνθη, τὰ πάντα παράγονται σχεδόν μόνον ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος. Ταῦτα δὲ τὰ δύο βρευστὰ τρέφουσι τὰ φυτὰ, ἐξ ὧν ζῶσι τὰ ζῶα πάντα, τὰ μὲν ἀμέσως, ὡς τὰ κτήνη τὰ ποιηφάγα, τὰ δ' ἐμμέσως, ὡς ὁ ἄνθρωπος, ὃς καταναλίσκει τὸ κρέας καὶ τὸ γάλα, ἅπερ ἐξαιροῦσιν ἐκεῖνα ἐκ τῆς χλόης. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ τε ἄνθρωπος καὶ τὰ σφονδουλῶτὰ τῶν ζώων ἐξάγουσι τὴν ὕλην τῶν ὀστέων αὐτῶν ἀπὸ τῶν φυτῶν καὶ τῶν καρπῶν τῶν δένδρων. Περιέχονται δὲ τέσσαρες περίπου λίτραι τιτάνου φωσφορικῆς ἐν τῷ σκελετῷ ἀνδρὸς ἀκμάζοντος τῆς ἡλικίας· τῶν δὲ μορίων, ἐξ ὧν ὁ σκελετός, ἀδιαλείπτως ἀποβαλλομένων καὶ ὑπὸ νέων ἀντικαθισταμένων, ἐκείνος ἀνακαινίζεται ἐν ἔτεσιν ἐπὶ πέντε κατὰ τοὺς φυσιολόγους. Ταῦτο δὲ συμβαίνει καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ζώοις, τοῖς τε χερσαίοις καὶ τοῖς πτηνοῖς καὶ τοῖς θαλασσίοις. Ὅπως ἔσται καθ' ἑκάστην χρεια πολλῶν μυριάδων τόνων τιτάνου φωσφορικῆς πρὸς διατήρησιν τῶν τε φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἐπὶ πάσης τῆς γῆς. Ἰρρονοεῖται δ' εἰ λέγειν οὕτως ἐξεστὶ, τούτου τὸ βέρον ὕδωρ, ὅπερ εὐρίσκον τὴν φωσφορικὴν τιτάνον ἐν ταῖς πέτραις καὶ ἐν τῇ κινητῇ γῇ προσφέρει ταύτην τοῖς φυτοῖς, ἅπερ παρασκευάζουσι αὐτὴν ἐν τοῖς θαυμασταῖς αὐτῶν μικροῖς ἐργαστηρίοις πρὸς χρῆσιν τῆς ζωικῆς οἰκονομίας. Κατὰ ταῦτα δύναται τις εἰπεῖν ὀρθῶς ὅτι «πᾶσα σὰρξ χόρτος». Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι τὰ ζῶα κείνται ἐπὶ τῶν φυτῶν ὡς οἰκοδόμημα ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ θεμελίων. Ὅπως δὲ διορθῶμεν τὴν ἐνότητα τὴν διεκούςαν διὰ πάντων τῶν ὀργανικῶν ὄντων καὶ ἅμα τὴν τούτων συναφὴν πρὸς τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῇ θαυμασίῳ τῆς φύσεως οἰκονομίᾳ. I. K. (Ἀμάλθεια)

Διόρθωσις ἐνὸς ἀδικήματος.

Φίλος τις, διελθὼν τοὺς ὑπὸ τοῦ Κυρίου Α. Γούδα, ἰατροῦ, συνταχθέντας καὶ πρὸ μικροῦ ἐκδοθέντας πα-

ραλλήλους βίους, ἐν οἷς καὶ τὸν βίον τοῦ αἰμνήτου Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, μοι εἶπεν ὅτι μνημονεύει ἐν αὐτῷ πολλαχῶς τὸ ὄνομά μου, ἀλλ' εἰς ἓν μέρος ἔβρινε καλὸν νὰ μὲ μνημονεύσῃ καὶ ὡς μάρτυρα τῆς κατ' αὐτὸν ἀδιαφορίας τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους τούτου ἀνδρας. Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι βίῳ τοῦ Κωνσταντᾶ. Πῶς τὴν δεικνύει; Κατακρίνων ἐν σελ. 342 τὸν Βασιλέα Ὀθωνα, ἡ μάλλον παριστῶν ἐμὲ ὡς κατακρίνοντα αὐτόν, ὅτι πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀνδρας, τοὺς διὰ ποταμῶν αἱμάτων καὶ ἀκαταλογίστων (1) θουσιῶν καὶ μόχθων συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Ἐἶδον δὲ αὕτη μ' ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσω τὸν βηθόντα βίον τοῦ Κωνσταντᾶ, ἵνα ἴδω τί λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὁ βιογράφος Κύριος Α. Γούδας. Τὸ ἔλαβον καὶ ἀνέγνωσα· οὐδεμίαν κρίσιν ἐκφέρω περὶ τοῦ βλῶν· ὁ βίος τοῦ Κωνσταντᾶ ἐκτίθεται κυρίως κατὰ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845 κατὰ τὴν ἐπέτειον τούτου ἑορτῆν· ἀλλ' εἶδον μετὰ λύπης ἀληθεῶν ὅτι μοι εἶχε προείπει ὁ φίλος μου. Γῶ ὄντι ὁ Κύριος Γούδας ἐμμένει εἰς τὴν προτέραν του φιλάδικον κατὰ τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως διάθεσιν, καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τῷ βηθέντι β

ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας, κτλ. Τὴν περικοπὴν ταύτην καταχωρίζει ὁ Κ. Γούδας ἐν σελ. 344 τοῦ βιβλίου του· οἱ ὀφθαλμοὶ του τὴν εἶδον, ἡ χεὶρ του τὴν ἔγραψεν, ἀλλ' ὁ νοῦς τὴν παρῆδε. Συμβουλεύω τὸν Κ. Γούδα ἐλικρινῶς νὰ ἦναι εἰς ὅσα γράφει προσεκτικώτερος καὶ ἀπὸ παθῶν καθαρώτερος· οὐδ' ἐλαχίστην ἀξίαν ἔχει βιβλίον ἱστορικόν, οὗ τινος τὸ περιεχόμενον ἠθέλην ὑπαγορεύσει συμπάθειά τις ἢ ἀντιπάθεια, ἢ σκοπὸς καὶ συμφέρον ἀτομικόν.

Εἰς τὰ ρηθέντα προσθέτω ὅτι πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Γρηγορίου Κωνσταντᾶ εὐκαιρίας τυχόν, ἀνήνεγκα τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὸν βασιλέα Ὁθωνα, ὅστις αὐδὲν τῶν γενομένων ἐγνώριζε· μοι εἶπε δὲ νὰ τῷ γράψω καὶ νὰ τὸν προτρέψω νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας, προσθεὶς ὅτι ἤθελε φροντίσει τότε νὰ τῷ δοθῇ ἀμέσως προσήκουσα σύνταξις. Τὴν ἀνωτέραν διαταγὴν ἐξετέλεσα· ἔγραψε δὲ τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν καὶ ὁ στενὸς φίλος του, ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος· ἀλλ' ἐννεήκοντα ἔτη ἐβάρυνον οὕτω τὸν γέροντα διδάσκαλον, ὥστε καλίστατο καθ' ἡμέραν δυσκινήτοτερος καὶ δυσκολώτερος νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἐνταῦθα μετὰβαλὴν του, ἕως οὗ ὁ θάνατος ἐπελθὼν μετέστησεν αὐτὸν ἐκεῖ, ὅπου ὁ ἀγαθὸς προσδοκᾷ βεβαιότερας καὶ δικαιοτέρας τῶν ἐνταῦθα πράξεων του τὰς ἀμοιβάς.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 29 Αὐγούστου 1869.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

ΒΟΙΩΤΙΚΑ.

Περὶ αἰθερίων ἐλαίων.

Ἡ εὐοδία τῶν ἀνθέων καὶ ἄλλων εὐόσμων ἢ κακόσμων σωμάτων ὀφείλεται ἐπὶ τῶν ἐμπεριεχομένων αἰθερίων ἐλαίων, τὰ ὁποῖα ὡς πτητικὰ ἀποκτῶνται διὰ τῆς ἀποστάξεως· ὥστε ἐὰν εὐόσμα φυτὰ συνθλασθέντα καὶ ἐπιχυθέντα μεθ' ὕδατος ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἀπόσταξιν, ἀποκτῶνται ἀρωματικά ὕδατα, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ἐπιπλέουσι τὰ εἰδικῶς ἐλαφρότερα αἰθέρια ἐλαία. Τοιαύτης φύσεως εἶναι τὰ εἰς τὸν κοινὸν βίον ἐν χρήσει ἀρωματικά ὕδατα, καὶ κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ ἐπονομαζόμενα Eau de Lavande, Eau de Violette,

ἢ Σημειώτέον δὲ ὅτι τὰ ἐν τοῖς φυτοῖς ἐμπεριεχόμενα αἰθέρια ἐλαία ὑπάρχουσιν εἰς τοιαύτην μικρὰν ποσότητα, ὥστε πολλάκις ἐκ πολλῶν ὀκλάδων προσφάτων ἀνθέων, ἀπολαμβάνομεν μόλις τινὰς σταγόνας, ἢ χ. ἐκ δέκα ὀκλάδων προσφάτων ἰῶν (μινεξέδων) μόλις ἀποκτῶνται δεκάπεντε ἢ εἴκοσι σταγόνες αἰθερίου ἐλαίου· ἐξ ἑκατὸν

ὀκλάδων προσφάτων ἐγγυωρίων ῥόδων μόλις ἀποκτῶμεν μίαν δραχμὴν ῥοδίνην ἐλαίου, καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐνωθέντων αἰθερίων ἐλαίων. Ἐὰν ταῦτα τὰ εἰρημένα αἰθέρια ἐλαία ἢ χ. τὸ τῶν ῥόδων, τὸ τῶν κίτρων, τὸ τῆς λαβάντας ἢ ἄλλων ὁμοίων εὐόσμων φυτῶν διαλυθῶσιν εἰς καθαρὸν καὶ δυνατὸν οἶνόπνευμα ἢ εἰς ὄξος, ἀπολαμβάνουσι τὰ εἰς τὸ ἐμπόριον εὐρισκόμενα καὶ πρὸς κόσμησιν μεταχειριζόμενα ἀρωματικά πνεύματα καὶ ἀρωματικά ὄξα, ὀνομαζόμενα Vinaigre de Toilette, Vinaigre aromatique, Esprit de Violette κτλ. Τοιαῦτα οἶνοπνευματώδη καὶ ὑπὸ αἰθερίων ἐλαίων εὐόσμως ἀποκατασθέντα ρευστὰ συνήθως ἐρυθροχρωματισμένα καὶ ἀναμιχθέντα μετὰ ἀπλοῦ σιροπίου, παρέχουν τὰ εἰς τὸν κοινὸν βίον χρήσιμα ῥοσόλια. Ἡ λέξις ἐτυμολογεῖται ἐκ τῶν ἰταλικῶν λέξεων rosa ῥόδον καὶ olio ἐλαίον, ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἀπεστάλλαζαν τὰ ἀνθη τῶν ῥόδων μετὰ οἶνοπνεύματος καὶ πρὸς τὸ ῥόδοσμον τοῦτο πνεῦμα προσέθησαν τὸ γλυκαστικὸν μέσον, χρωματίσαντες αὐτὸ ῥοδόχρουν.

Ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης σημειώσεως ἐξάγομεν, ὅτι πᾶσα οἰκογένεια δύναται νὰ κατασκευάσῃ τὰ τοιαῦτα πρὸς ἀρωματίσιν χρήσιμα ρευστὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ, πολὺ εὐωδέτερον παρὰ ἐὰν τὰ ἀγοράσῃ ἀλλοθου. Τέλος δὲ προσθέτομεν τινὰς λέξεις διὰ τὰς εὐγενεῖς οἰκοδεσποίνας. Αἱ λεγόμεναι πομάδες ἀποκατεστάθησαν πάγκοινοι, καὶ τίς ἀγνοεῖ ὅτι μικρὰ πυξὶς μόλις ἐμπεριέχουσα δωδεκα ἢ δεκαπέντε δραχμῶν, ἢ βάσις τῶν τοιούτων πομάδων εἶναι τὸ ἀμυγδάλινον ἐλαίον, λευκὸς κηρός, τὸ λεγόμενον σπερματάετο, ὡς καὶ τὸ καθαρὸν στέαρ. Κατασκευάσον λοιπὸν ἐξ αὐτῶν διὰ συντήξεως δι' ἡπίου πυρός μίγμα τι, πρόσθεσον στογόνας τινὰς τῶν ἀνω εἰρημένων εὐόσμων ἐλαίων τοῦ ῥοδίνου ἢ τοῦ ἐλαίου τοῦ περμαγίνου καὶ βαλσάμου τῆς Περουβίας, καὶ θέλεις ἀποκτήσει παχύμυρρον εὐωδέστερον καὶ καλῆτερον τῶν ἄλλων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς μεταφερομένων.

Ἐὰν οἱ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους κάτοικοι ἠθελον χρησιμοποίησι τὰ ἐν τοῖς κήποις αὐτῶν ἀρωματικά φυτὰ, τὸ ἀπειρον πλῆθος λεμονίων, πορτογαλίων πρὸς κατασκευὴν τῶν αἰθερίων ἐλαίων, διὰ μόνης τῆς ἀποστάξεως, ἠδύναντο νὰ ὠφελῶσιν ἐκ τῆς πωλήσεως ποτῶν ἐν Εὐρώπῃ χιλιάδας χιλιάδων ταλλήρων καθ' ἕκαστον χρόνον.

Ἐἴθε ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἀπομιμήσεως προκύψῃ μικρὰ τις ὠφέλεια διὰ τὸν ἀναγνώστην.

Ε. ΑΑΝΔΕΡΕΡ.
(Ὁμοῦπολις.)